

Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2010/43/EU van 22 december 2009 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de derde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2010, L 30);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Westduinpark & Wapendal**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")
 - H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
 - H2150 *Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*)
 - H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*
 - H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Westduinpark & Wapendal**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

Als onderdeel van het beschermd natuurmonument Westduinpark, zoals aangewezen bij besluit van 9 november 1990 (NMF-90-12535; Stcrt. 1990, nr. 227) komt te vervallen: het in paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting van dit besluit bedoelde gebiedsdeel, welke is aangegeven op de kaart opgenomen in bijlage A van de Nota van toelichting.

Artikel 4

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
w.g. dr. Henk Bleker

Dit besluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

Het besluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.rijksoverheid.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal inhoudende de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Westduinpark & Wapendal aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en habitatsoorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

In artikel 2 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal gevormd uit het Habitatrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 3 regelt de intrekking van een deel van een beschermd natuurmonument.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Habitatrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" en "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit wordt gegeven.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A laat zien welke terreindelen zijn vervallen als onderdeel van het beschermd natuurmonument Westduinpark. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZING HABITATRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Westduinpark & Wapendal aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Westduinpark en Wapendal" en onder nummer NL1000014 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is onder meer aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Dit Habitatrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal (landelijk gebiedsnummer 98).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)¹. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)².

Het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal ligt in de provincie Zuid-Holland en behoort tot het grondgebied van de gemeente 's-Gravenhage.

2.1 Beschermd natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten³.

Het beschermd natuurmonument Westduinpark is aangewezen op 9 november 1990 (NMF-90-12535; Stcrt. 1990, nr. 227).

Het staatsnatuurmonument Westduinpark is aangewezen op 9 november 1990 (NMF-90-12532; Stcrt. 1990, nr. 227).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5).

De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

² Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermd natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Westduinpark is een park aan de rand van Den Haag. Het is een breed, gevarieerd, reliëfrijk kalkrijk duingebied met kenmerkende habitats van de Hollandse duin- en kuststreek. De buitenduinen bestaan uit microparaboolduinformaties uit 18e eeuw, het middenduinen betreft restanten van paraboolduinformaties uit de 15e en 16e eeuw, met een gekerfde zeereep met streepduinen en uitblazingskuilen en -geulen. Het binnenduin bestaat uit loopduinformaties met hoogteverschillen van 10-20m, die in de 13^e eeuw gevormd zijn.

In het landschappelijk zeer afwisselende gebied is een breed scala aan vegetatietypen van jonge en oude, droge duinen, met ruigten, graslanden en struwelen en binnenduinbos aanwezig, met karakteristieke flora. Het veel kleinere, tussen de bebouwing van Den Haag gelegen Wapendal bestaat uit een oud duin met struikheivegetatie.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Westduinpark & Wapendal behoort tot het Natura 2000-landschap "Duinen".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrictlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁴.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁵.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het Natura 2000-gebied bestaat uit twee deelgebieden: het in de bebouwing gelegen Wapendal en het Westduinpark. Dit deelgebied, inclusief de Bosjes van Poot, is gelegen tussen Kijkduin in het zuidwesten, de bebouwde kom van Den Haag in het oosten, het Verversingskanaal, de bebouwing van Duindorp en de haven van Scheveningen in het noordoosten en de duinvoet in het westen. Bij duinafslag verplaatst de grens zich landinwaarts; bij duinaangroei van de duinen verplaatst de grens zich zeewaarts.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 250 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte, omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.5). Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart.

Het (voormalige) beschermde natuurmonument Westduinpark en het gelijknamige staatsnatuurmonument vallen grotendeels binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Een klein deel van het beschermd natuurmonument (0,3 ha) ligt erbuiten (zie paragraaf 3.4).

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op technische punten verbeterd⁶:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (°)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.

⁴ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁵ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁶ Wijzigingen aangeduid met (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁷, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

3.4 Intrekking deel beschermd natuurmonument

Het blijkt dat een deelgebied van het beschermd natuurmonument Westduinpark buiten het Natura 2000-gebied valt (zie ook paragraaf 3.3). Dit deel betreft een strook grond aan de oostzijde van het Natura 2000-gebied, ter hoogte van de Zeewindenlaan en Pyrolalaan. De omvang van deze strook is 0,3 ha. Het betrokken deel is op de kaart in Bijlage A aangegeven. Het gaat om een strook grond die nu behoort tot de tuinen van de huizen langs de Zeewindenlaan en Pyrolalaan. Deze strook is geïsoleerd van het duingebied komen te liggen door het graven van een watergang (bekend als Paddenpoel), na de aanwijzing tot beschermd natuurmonument. De strook herbergt geen (actuele) waarden die van belang zijn voor de instandhouding van het beschermd natuurmonument of van het Habitatrichtlijngebied. Om deze reden is de aanwijzing tot beschermd natuurmonument van het hiervoor omschreven deelgebied op grond van artikel 15 Natuurbeschermingswet 1998 ingetrokken.

3.5 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

⁷ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

Met betrekking tot het grensverloop langs de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in dit gebied: De zeevaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragraaf 4.2.1 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) waarvoor het gebied is aangewezen⁸. Op alle vermelde Natura 2000-waarden is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elke Natura 2000-waarde waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.2 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I⁹)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁶.

H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen") (0)
Verkorte naam Witte duinen

H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
Verkorte naam Grijze duinen

betreft het subtype:

H2130A *Grijze duinen (*kalkrijk*)

H2130B *Grijze duinen (*kalkarm*)

H2150 *Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*)
Verkorte naam Duinheiden met struikhei

H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*
Verkorte naam Duindoornstruwelen

H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
Verkorte naam Duinbossen

betreft het subtype:

H2180A Duinbossen (*droog*)

H2180C Duinbossen (*binnenduinstrand*)

⁸ Prioritaire habitattypen zijn in bijlage I van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

⁹ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

4.3 Habitatrictlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen⁸ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁰. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹¹. In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.2).

Habitatype	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Westduinpark & Wapendal ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
*H2150	10	10	ca. 200	C (<2%)	C (<2%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitatype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriteria (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.4 Verspreiding habitattypen in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Westduinpark & Wapendal is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Het habitatype witte duinen (H2120) komt voor in een smalle strook in de buitenduinen van Westduinpark. Landinwaarts hiervan liggen verspreid in het gebied plekken met grijze duinen, *kalkrijk* (H2130A). Het voorkomen van het kalkarme subtype van grijze duinen (H2130B) is nagenoeg beperkt tot het zuiden van het gebied (ter hoogte van Muurpeperlaan en Driedistellaan) en tot het deelgebied Wapendal. Het gebied is verder vooral begroeid met duindoornstruwelen (H2160) en duinbossen, *binnenduinrand* (H2180C). Duindoornstruwelen liggen vooral in het westelijk deel van het gebied en duinbossen vooral in het oostelijke, meer landinwaarts gelegen deel van het gebied. Het voorkomen van het habitatype duinbossen, *droog* (H2180A) is beperkt tot enkele plekken in het noorden (rondom Duindorp) en het zuiden (ter hoogte van Muurpeperlaan en Driedistellaan) van het gebied; het is ook aanwezig in Wapendal. Het habitatype duinheiden met struikhei (H2150) is beperkt tot één plek in Wapendal.

¹⁰ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹¹ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

In bijlage B.3 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per Natura 2000-waarde.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹² kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

¹² Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2120 Witte duinen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Voor een goede kwaliteit van het habitatype witte duinen is verstuing van de zeereep van belang. Dit is tevens van belang voor verbetering van de kwaliteit van achtergelegen duingraslanden (habitatype H2130).

H2130 *Grijze duinen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) en behoud oppervlakte en kwaliteit grijze duinen, *kalkarm* (subtype B).

Toelichting In het gebied komen op kleine schaal matig tot goed ontwikkelde grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) voor binnen het zeedorpenlandschap. In het gebied zijn mogelijkheden voor uitbreiding van het habitatype. Uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding. Het habitatype grijze duinen, *kalkarm* (subtype B) komt op kleine schaal in matige kwaliteit voor binnen het gebied.

H2150 *Duinheiden met struikhei

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype duinheiden met struikhei komt voor in het deelgebied Wapendal. Het betreft een zeldzaam habitatype dat echter landelijk niet in een ongunstige staat van instandhouding verkeert.

H2160 Duindoornstruwelen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype grijze duinen (H2130) is toegestaan.

Toelichting Het habitatype duindoornstruwelen is momenteel over voldoende oppervlakte aanwezig. Voorkomen moet worden dat het type zich uitbreidt ten koste van het habitatype grijze duinen (H2130). Om de kwaliteit te behouden moeten alle successiestadia in het gebied voorkomen, ook de jonge stadia die als matig ontwikkeld worden beoordeeld.

H2180 Duinbossen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, *droog* (subtype A) en duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C). Enige achteruitgang in oppervlakte van het subtype *binnenduinrand* (subtype C) ten gunste van habitatype grijze duinen (H2130) is toegestaan.

Toelichting De duinbossen, *droog* (subtype A) zijn in dit gebied over een beperkte oppervlakte in matige kwaliteit aanwezig. Het habitatype duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) komt over een relatief groot oppervlakte in matige kwaliteit binnen het gebied voor. Kwaliteitsverbetering heeft betrekking op actieve bestrijding van aanwezige exoten.

5.4 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd

natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

In het beheerplan kunnen de doelen (de natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van voormalige beschermde natuurmonumenten, net als die van Natura 2000, in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan kan ook worden uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Met de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 op 18 maart 2010 (Stb. 2010, 135) is de uitwerking van de doelen van voormalige beschermde natuurmonumenten in het beheerplan facultatief geworden, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

Grenswijziging Beschermd natuurmonument

Bijlage A

098. Westduinpark: intrekking van de status van beschermd natuurmonument langs Zeewindelaan en Pyrolalaan. De strook is indicatief aangegeven omdat de topografie waarop de begrenzing indertijd is gebaseerd, is gewijzigd.

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrictlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1 Wijzigingen in habitattypen ten opzichte van aanmelding als Habitatrictlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)
- B.2 Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.3 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1 Wijzigingen in habitattypen ten opzichte van aanmelding als Habitatrictlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype witte duinen (H2120). Met de huidige kennis blijkt het habitatype aanwezig in de buitenduinen van het gebied.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de habitattypen grijze duinen, *kalkarm* (subtype B), omdat dit subtype, naast het subtype *kalkrijk* (subtype A) waar het gebied reeds voor is aangewezen, blijkens recente vegetatiekaarten blijkt voor te komen (zie ook paragraaf 4.4).
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en op het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype duinbossen, *binnenduintrand* (H2180C), omdat naast het subtype *droog* (H2180A), waar het gebied reeds voor aangewezen was, blijkens recente vegetatiekaarten ook het subtype *binnenduintrand* (H2180C) blijkt voor te komen (zie ook paragraaf 4.4).

B.2 Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elke Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedenselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd. Verklaring gebruikte afkortingen: SBB = Staatsbosbeheer, ZLD = provincie Zeeland.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor het volgende habitattype:

H2150 – *Duinheiden met struikhei			
Landelijke oppervlakte ca. 200 ha¹³			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
002	Duinen en Lage Land Texel	A1 (15-30%)	Aanwijzingsbesluit 2009
004	Duinen Terschelling	A1 (15-30%)	Aanwijzingsbesluit 2009
086	Schoorlse Duinen	A1 (15-30%)	Aanwijzingsbesluit 2010
087	Noordhollands Duinreservaat	B2 (6-15%)	Landschap Noord-Holland 2010
003	Duinen Vlieland	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2009
005	Duinen Ameland	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2009
088	Kennemerland-Zuid	B1 (2-6%)	Landschap Noord-Holland 2010
099	Solleveld & Kapittelduinen	B1 (2-6%)	Provincie Zuid-Holland 2009
116	Kop van Schouwen	B1 (2-6%)	ZLD 2007, SBB 2008
098	Westduinpark & Wapendal	C (<2%)	Provincie Zuid-Holland 2009

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor dit habitattype de volgende vier gebieden geselecteerd: Kennemerland-Zuid (088), Westduinpark & Wapendal (098), Solleveld & Kapittelduinen (099)¹⁴ en Kop van Schouwen (116). Ten gevolge van het beschikbaar komen van meer kwantitatieve gegevens is gebleken dat dit prioritaire habitattype in totaal in tien duingebieden voorkomt. Met name Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Terschelling (004) en Schoorlse Duinen (086) herbergen een aanzienlijke oppervlakte duinheiden met struikhei. Deze drie gebieden zijn hiermee de belangrijkste gebieden voor dit habitattype. Verder blijkt dit habitattype ook voor te komen in Duinen Vlieland (003), Duinen Ameland (005) en Noordhollands Duinreservaat (087) die elk meer dan 2% van de landelijke oppervlakte bevatten.

B.3 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten deze worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen ze nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling¹⁵ is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000-netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van de betreffende Natura 2000-waarde vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-waarden die zijn toegevoegd ten opzichte van het ontwerpbesluit, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om

¹³ De geschatte landelijke oppervlakte is aangepast, zie voor een toelichting aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Schoorlse Duinen (Stcrt. 2010, 2212).

¹⁴ Dit gebied is uitgebreid met Kapittelduinen, de naam is veranderd in Solleveld & Kapittelduinen (099).

¹⁵ De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor de betreffende Natura 2000-waarde, zijn in de tabellen gemarkeerd met een x. In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 2 van deze bijlage.

B.3.1 Habitatrictlijn: habitattypen

H2120 – Witte duinen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantssoog	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Petteerderduinen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	doel toegevoegd ^x
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

(a) Verbetering kwaliteit wordt vooral nagestreefd in de duinen van de vastelandskust en het Deltagebied.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattypen zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitattypen witte duinen is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk “gunstig” en “matig ongunstig”. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling van verbetering kwaliteit wordt nagestreefd door het optimaliseren van verstuing. In de gebieden waar deze ontwikkeling conflicteert met de veiligheid van het achterliggende land, is geen verbeterdoelstelling neergelegd (bijvoorbeeld Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)). In het Waddengebied komt het habitattypen reeds over een groot oppervlakte en in goede kwaliteit voor. Ook voor deze gebieden is een behoudopgave geformuleerd. In Westerschelde & Saeftinghe is een behoudopgave geformuleerd omdat daar weinig mogelijkheden zijn voor verbetering van de kwaliteit. Voor de gebieden langs de (Noord-)Hollandse kust (Schoorlse Duinen (086), Noordhollands Duinreservaat (087) en Kennemerland-Zuid (088)) is, in tegenstelling tot het landelijk doel, gekozen voor de doelstelling uitbreiding oppervlakte. Vanwege de grote breedte van het duingebied is uitbreiding van witte duinen in deze gebieden goed mogelijk. En dit draagt positief bij aan de uitbreidingsopgave van het prioritaire habitattypen grijze duinen (H2130), welke direct naast de witte duinen zijn gelegen.

H2130A – *Grijze duinen, kalkrijk					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit ^x
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- (a) De doelstelling voor Solleveld & Kapittelduinen is aangepast, omdat uitbreiding van de oppervlakte mogelijk is vanuit vergraste en verstruweelde duingraslanden.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). Het zwaartepunt van grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) ligt in de duinen tussen Bergen en Den Haag. De landelijke staat van instandhouding voor subtype A is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke doelstelling is, vanuit het principe van strategisch lokaliseren, voor gebieden met een relatief geringe bijdrage aan deze landelijke doelstelling en/of ongunstige omstandigheden (onder andere Duinen Ameland (005), Duinen Schiermonnikoog (006), Solleveld & Kapittelduinen (099), Zwin & Kievittepolder (123)) gekozen voor een behoudsdoelstelling voor het oppervlak. Ook voor het gebied Coepelduynen (096) geldt een behoudopgave, omdat het habitattype daar nog in goed ontwikkelde vorm voorkomt en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

H2130B – *Grijze duinen, kalkarm					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit

088	Kennemerland-Zuid	behoud	verbetering	B2	ontwerpbesluit
097	Meijndel & Berkheide	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype grijze duinen, kalkarm (subtype B) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstellingen voor de gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) en Duinen Den Helder – Callantsoog (084) wijken af van de landelijke doelstelling, omdat het habitatype in deze gebieden reeds in goed ontwikkelde vorm aanwezig is en er geen mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte. Ook de doelstelling van het gebied Grevelingen (115) wijkt af van de landelijke doelstelling. Door de ligging van het habitatype ten opzichte van de kustlijn treedt hier onvoldoende overstuiving door zand op, noodzakelijk voor het duurzaam voortbestaan van het habitatype, om kwaliteitsverbetering of uitbreiding van de oppervlakte te kunnen realiseren. Vanwege de dynamische omstandigheden in de Waddenzee (001) is uitbreiding van de oppervlakte in dit gebied niet mogelijk. Hier wordt dan ook alleen ingezet op verbetering van de kwaliteit. Ook in de gebieden Kennemerland-Zuid (088) en Solleveld & Kapittelduinen (099) wordt alleen ingezet op verbetering van de kwaliteit. In Kennemerland-Zuid biedt de overwegend kalkrijke bodem hier geen mogelijkheden voor uitbreiding van de oppervlakte. Voor het gebied Solleveld & Kapittelduinen is, vanuit het principe van strategisch lokaliseren, gekozen voor een behoudsdoelstelling voor het aspect oppervlakte, vanwege de relatief geringe bijdrage aan de landelijke doelstelling en beperkte mogelijkheden.

H2150 – *Duinheiden met struikhei					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	A1	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	behoud	C	conform ontwerp
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren				doel vervallen

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype duinheiden met struikhei is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In afwijking van de landelijke doelstelling is voor het gebied Solleveld & Kapittelduinen (099) gekozen voor verbetering van de kwaliteit, omdat de kwaliteit in dit gebied de laatste jaren enigszins achteruit is gegaan en er kansen voor verbetering zijn.

H2160 – Duindoornstruwelen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit...^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud ^a	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud ^a	behoud	B2	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud ^a	behoud	A2	ontwerpbesluit
096	Coepelduynen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud ^a	behoud	B2	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ^a	behoud	C	conform ontwerp
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud ^a	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud ^a	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^a	behoud	B2	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud ^a	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- (a) ... van goed ontwikkelde vormen in de gebieden waar het type een belangrijke positie in het duinlandschap inneemt. Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (*H2130), duinbossen (H2180) of vochtige duinvalleien (H2190), mits de totale oppervlakte van goed ontwikkelde vormen [in het betreffende gebied] niet afneemt¹⁶.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype duindoornstruwelen is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling. Aan een groot deel van de gebieden is een "ten gunste formulering" toegevoegd. Afhankelijk van het voorkomen in deze gebieden zullen één of meerdere van de begunstigde habitattypen (H2130, H2180 of H2190) in de "ten gunste formulering" van de betreffende gebieden zijn opgenomen.

H2180A – Duinbossen, droog					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit...^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^c	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	B1	aanwijzingsbesluit

¹⁶ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	doel toegevoegd
085	Zwanewater & Pettemerduinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
086	Schoorlse Duinen	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	behoud	A1	doel aangepast ^d
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud	verbetering	C	conform ontwerp
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud ^b	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^b	behoud	B1	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

- (a) ... maar lokaal uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- (b) Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190)¹⁶.
- (c) In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.
- (d) De doelstelling voor Noordhollands Duinreservaat is aangepast, omdat hier goede mogelijkheden zijn voor uitbreiding van de oppervlakte.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitattype duinbossen, *droog* (subtype A) is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het voorkomen van duineikenbos (subtype A) in Europa is vrijwel beperkt tot Nederland. Vanwege de zeer grote verantwoordelijkheid die Nederland heeft voor dit habitattype wordt, in de gebieden waar goede mogelijkheden hiervoor zijn, uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd. De lokale opgave voor uitbreiding oppervlakte is voornamelijk op de Waddeneilanden neergelegd, omdat de oppervlakte van dit subtype daar klein is. Ook in de Natura 2000-gebieden Schoorlse Duinen (086) en Noordhollands Duinreservaat (087) wordt uitbreiding van de oppervlakte van dit subtype nagestreefd en realistisch geacht. In de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Westduinpark & Wapendal (098) en Solleveld & Kapittelduinen (099) is het beheer reeds gericht op verbetering van de kwaliteit. Ook in de gebieden Duinen Vlieland (003), Duinen Terschelling (004), Schoorlse Duinen (086) en Voornes Duin (100) bestaan goede mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit.

H2180C – Duinbossen, binnenduinrand					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ^b	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
086	Schoorlse Duinen	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
087	Noordhollands Duinreservaat	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
097	Meijendel & Berkheide	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
098	Westduinpark & Wapendal	behoud ^a	verbetering	B1	doel toegevoegd
099	Solleveld & Kapittelduinen	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	behoud ^a	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud ^a	behoud	C	ontwerpbesluit
117	Manteling van Walcheren	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

- (a) Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190)¹⁶.
- (b) In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹⁷. Kwaliteitsverbetering wordt nagestreefd in de gebieden waar de beste mogelijkheden liggen voor kwaliteitsverbetering en/of die een belangrijke bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling. Vanwege de relatief kleine oppervlakte van dit habitatype op de Waddeneilanden is in het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) een doel gesteld voor uitbreiding van de oppervlakte.

¹⁷ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Schoorlse Duinen (Stcrt. 2010, 2212).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord¹⁸ is op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op het aanwijzingsbesluit van dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Westduinpark & Wapendal zijn 71 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

¹⁸ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

2.1 ALGEMEEN

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "beschermingsstatus". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de beoordeling van de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 zijn opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijn voorschrijft. Door doelstellingen op te nemen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle habitattypen en dus ook voor die habitattypen waarvoor het gebied niet is geselecteerd, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Habitatrichtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebieden behoort.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006¹⁹ en gebiedendocumenten uit 2005. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde reacties worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Stappen in het selectieproces van Habitatrichtlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)²⁰ beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie

¹⁹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²⁰ Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrichtlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden. Voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekkingsgraad beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- > 60% is over het algemeen voldoende dekking.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden²¹ door de Europese Commissie goedgekeurd. Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)²² is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)²³ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële

²¹ Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). Publicatieblad van de Europese Unie L 387/1 (29 december 2004): p. 1-96.

²² Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²³ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Habitatrichtlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen. De aanmelding vindt uitsluitend op ecologische gronden plaats. Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrichtlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot habitattypen en soorten waarvoor het gebied is geselecteerd en dat er met betrekking tot de overige habitattypen en soorten van bijlage II geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen of de soorten waarvoor het gebied is geselecteerd geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. Op het standaardgegevensformulier dat naar de Europese Commissie gaat moeten alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en de daarop verstrekte gegevens moeten geregeld worden geactualiseerd. Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de

Habitatrichtlijn genoemde habitattypen en soorten. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

2.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE PROCEDURE

Een inspreker heeft een vergelijking gemaakt tussen de doelstellingen zoals deze worden gecommuniceerd via de website en via de CD-rom. In een vergelijking met de site Natura 2000 van het ministerie van LNV waarop de aangemelde gebieden staan, blijkt een groot aantal verschillen te bestaan tussen de informatiedragers. Hierdoor is niet precies duidelijk wat de voorstellen inhouden.

Het is niet duidelijk waarop inspreker doelt. Het gepubliceerde ontwerpbesluit is zowel geplaatst op de website van het ministerie van LNV als op de CD-rom. In het algemeen geldt dat verschillen tussen aangemelde natuurwaarden en instandhoudingsdoelstellingen in de aanwijzingsbesluiten voortkomen uit nieuwe gegevens over waar de natuurwaarden voorkomen.

3 REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Insprekers hebben aangegeven dat ze bezwaar hebben tegen de opname van nieuwe natuur: delen van de Ecologische Hoofdstructuur die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Insprekers wijzen op de gedane toezeggingen in het kader van nieuwe natuur en de Ecologische Hoofdstructuur. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn in delen van het gebied. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien. Ook wordt gesteld dat de stranden niet binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied behoren te vallen. Zij herbergen geen habitattypen of soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Uitgangspunten begrenzing Habitatrichtlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)²⁴ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- "Cement tussen de bakstenen": de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrichtlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het "cement tussen de bakstenen", maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is.
- Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).

²⁴ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden.

Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan de hand van kadastrale perceelsgrenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrichtlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Meebegrenzen van nieuwe natuur

Met nieuwe natuur worden delen van de Ecologische Hoofdstructuur bedoeld die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Een groot deel van deze nieuwe natuur is inmiddels al verworven en als natuurgebied ingericht. Nieuwe natuur is meebegrensd indien (in geval van een Habitatrichtlijngebied) één van de volgende situaties van toepassing is:

1. wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied (de natuurwaarden zijn al aanwezig of zullen conform vastgestelde plannen worden ontwikkeld). Het betreffende natuurdoel dient uiteraard invulling te geven aan de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.
2. wanneer de nieuwe natuur aantoonbaar noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Voor nieuwe natuur die nodig is voor de realisatie van Natura 2000 blijft het principe van vrijwilligheid gelden bij verwerving van de gronden en bij omzetting van cultuurgrond naar natuur (zie verder paragraaf 2.2.2 van de Nota van Antwoord). De nieuwe natuur die is toegevoegd na de aanmelding in 2003 is naar aanleiding van ingediende zienswijzen op de ontwerp-aanwijzingsbesluiten nogmaals kritisch getoetst aan de hiervoor genoemde criteria. Het resultaat staat beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting.

Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringsgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebrengt. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet.

Exclavering van (jacht)havens

In paragraaf 2.2.8 van de Nota van Antwoord staat dat in de Nota's van toelichting, behorende bij de besluiten voor de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden in 2000, havens op de volgende wijze tekstueel zijn

uitgezonderd: *“(Jacht)havens maken geen deel uit van de speciale beschermingszone. Bij (jacht)havens, die geheel binnen een speciale beschermingszone liggen, valt aan de waterzijde een zone van 100 meter, gemeten vanaf de havenmond c.q. de aanlegsteigers, ook buiten de begrenzing. Grenst een (jacht)haven aan de buitenzijde direct aan de speciale beschermingszone, dan is de zone van 100 meter ook buiten de begrenzing van de speciale beschermingszone gehouden. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend.”*

De reden hiervoor was dat dergelijke havens geen wezenlijk deel uitmaken van het leefgebied van de betreffende soorten. De formule gaf echter aanleiding tot misverstanden. Zo vatte een gemeente de bovenaangehaalde exclavering op als vrijbrief voor de aanleg van een jachthaven. Ook zijn sommige havens in 2000 op kaart ruimer geëxclaveerd dan de exclaveringsformule voorschrijft. Er bestond bovendien grote onduidelijkheid over de invulling van het begrip (jacht)haven. Daarom is er besloten om de algemene exclaveringsformule voor havens te laten vervallen en alle havens die voor exclavering in aanmerking komen, al op de gebiedskaart uit te zonderen. Het exclaveren van havens op kaart geeft bovendien uitsluitend over wat precies onder het begrip “(jacht)havens” moet worden verstaan, namelijk uitsluitend aanlegplaatsen met havenfaciliteiten. Op zichzelf staande aanlegvoorzieningen zoals aanlegsteigers worden daartoe niet gerekend.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat “het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend”²⁵.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, steigers, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke aard meestal ongeschikt. Eventuele uitzonderingen op deze algemene regel zijn opgenomen in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting van het besluit. Ook mijnbouwinrichtingen en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd.

Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best

²⁵ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker vindt het een slecht idee om 0,3 hectare ter hoogte van de Zeewindelaan en Pyrolalaan niet langer aan te wijzen als beschermd natuurmonument of op te nemen in het Natura 2000-gebied. De inspreker geeft aan dat het Westduinpark hierdoor geen enkele buffer kent, en dat de strook daarnaast nodig is om de daar gelegen paddenpoel te bufferen.

Meerdere insprekers geven aan dat bewoners van de Zeewindelaan en Pyrolalaan, zonder een Natuurbeschermingswetvergunning aangevraagd te hebben, een strook van het beschermd natuurmonument bij hun tuin hebben betrokken. De inrichting van de strook is in strijd met de beheerdoelstellingen van het beschermd natuurmonument. De insprekers menen dat maatregelen genomen dienen te worden om de strook te laten inrichten volgens de doelstellingen van het beschermd natuurmonument, het aan te wijzen als Natura 2000-gebied en een eind te maken aan de gedoogsituatie.

Een inspreker interpreteert de grens, uitgaande van de exclaveringsformule, zoals die op de kaart van het beschermde natuurmonument is opgenomen.

De zienswijzen hebben niet geleid tot wijziging van het besluit. De betreffende strook is geïsoleerd van het duingebied komen te liggen door het graven van een watergang (bekend als Paddenpoel), vlak na de aanwijzing tot beschermd natuurmonument. De strook herbergt geen waarden die van belang zijn voor de instandhouding van het gebied. Om deze reden wordt de aanwijzing tot beschermd natuurmonument van het hiervoor omschreven deelgebied op grond van artikel 15 Natuurbeschermingswet 1998 ingetrokken. De buffering van het gebied, voor zover die nodig is, dient geregeld te worden middels de externe werking.

Een inspreker verzoekt om bij de paddenpoel ter hoogte van de Zeewindelaan en Pyrolalaan de grens te verleggen naar de begrenzing zoals is vastgelegd bij de bekrachtiging als Habitatrictlijngebied in december 2004. De inspreker meent dat door de grens aan de westzijde van de poel te leggen dit een logischere en goed herkenbare grens is. Daarnaast is volgens de inspreker de paddenpoel niet specifiek gericht op de voor dit gebied aangewezen habitattypen. Bij de huidige begrenzing valt de paddenpoel deels wel en deels niet (het gedeelte richting Zandzeggelaan) binnen het Natura 2000-gebied. Wanneer toch de huidige begrenzing wordt gehanteerd, verzoekt de inspreker duidelijk aan te geven dat de overgang van water naar land (de oeverlijn) als grens wordt aangehouden.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het is een algemene beleidslijn dat beschermd natuurmonumenten zoveel mogelijk in hun geheel worden opgenomen in Natura 2000-gebieden (doch zie het antwoord op de vorige zienswijze). De begrenzing van het natuurmonument wordt door meer bepaald dan alleen de duinhabitattypen waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen. In dit geval zijn vooral de amfibieën relevant (genoemd in het aanwijzingsbesluit van het natuurmonument) waarvoor de Paddenpoel tot het leefgebied behoort. De verkleining van beschermde natuurmonumenten is tot het strikt noodzakelijke beperkt (namelijk de strook die geen betekenis heeft voor de instandhouding van het gebied). De uitloper naar de Zandzeggelaan is niet opgenomen omdat deze ook geen deel uitmaakte van het beschermd natuurmonument. Tussen Pyrolalaan (huisnummer 155) en Driedistellaan (huisnummer 21) volgt de grens de zuidoostelijke oeverlijn van de Paddenpoel.

Een inspreker wijst op de mogelijkheid om de rioolwaterzuiveringsinstallatie Houtrust op te heffen nu deze geen grote rol meer speelt, en te overwegen het terrein terug te geven aan de natuur door het op te nemen binnen de Natura 2000-begrenzing.

Een inspreker meent dat de zuiveringsinstallatie Houtrust, zonder een Natuurbeschermingswetvergunning en in strijd met het bestemmingsplan Bosjes van Poot (vastgesteld 20 september 1990), een strook bij de zuivering heeft getrokken. De inspreker meent dat het reliëf met een hoge duin weer hersteld moet worden en dat de strook aangewezen moet worden als deel van het Natura 2000-gebied.

De zienswijzen hebben niet geleid tot wijziging van het besluit. Op de bedoelde plek zijn geen actuele waarden aanwezig. Uitbreiding van de begrenzing is alleen mogelijk op grond van ecologische overwegingen (zoals aanwezigheid habitattypen) en niet op basis van mogelijk vrijkomende gronden. Overtredingen van de Natuurbeschermingswet en/ of bestemmingsplanvoorschriften dienen door handhaving aangepakt te worden.

Een inspreker geeft aan dat enkele eigenaren van strandtenten jaarlijks hun strandtent en/of opstallen over de grens van het beschermd natuurmonument Westduinpark plaatsen. De inspreker verzoekt maatregelen te nemen om de strandtenteigenaren van deze grens op de hoogte te stellen.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Overtredingen van de Natuurbeschermingswet en/of bestemmingsplanvoorschriften dienen door handhaving aangepakt te worden.

Een inspreker verzoekt om de grens van het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal te laten samenvallen met de rode contour uit het streekplan van de Provincie Zuid-Holland. De begrenzing zou om die reden ondermeer ten noorden van Kijkduin iets gecorrigeerd moeten worden.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. De begrenzing is vastgesteld op grond van het voorkomen van habitattypen en leefgebieden van soorten. Ten noorden van Kijkduin wordt de grens van het beschermd natuurmonument gevolgd die de grens tussen het duingebied en de bebouwing volgt. Volgens Europese jurisprudentie kan daarbij uitsluitend rekening worden gehouden met ecologische overwegingen (zoals de aanwezigheid van waarden). Een beleidsmatig getrokken grens zoals bedoelde rode contour uit het provinciale streekplan, die mede is bepaald op grond van andere overwegingen, kan daarbij niet doorslaggevend zijn.

Een inspreker merkt op dat voor het opstellen van bestemmingsplannen een grotere nauwkeurigheid is vereist voor het in beeld brengen van de grenzen dan is aangegeven in het ontwerp-aanwijzingsbesluit.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Artikel 10a, vierde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vereist dat een aanwijzingsbesluit vergezeld gaat van een kaart, waarop de begrenzing van het gebied nauwkeurig wordt aangegeven. Er is niet voorgeschreven welke schaal de kaart moet hebben. De gebruikte kaarten hebben de schaal van 1:25.000. Op de kaarten is de nauwkeurigheid ongeveer 2,5 meter (lijndikte 0,1 mm). De grenzen van het gebied volgen topografische of kadastrale lijnen. In de meeste gevallen is dit onderscheid op de kaart zichtbaar: in geval van het volgen van een topografische lijn valt het gekleurde vlak (begrensd gebied zoals aangeduid in de legenda) samen met een topografische lijn die onderdeel uitmaakt van de gebruikte topografische ondergrond. Kadastrale lijnen zijn in het veld vaak gemarkeerd door een hek of een andere vorm van een erfafscheiding. Kadastrale lijnen zijn gevolgd indien een topografische lijn ontbreekt maar waar wel het volgen van een eigendomsgrens wenselijk wordt geacht (zie ook voetnoot bij paragraaf 3.3 over de inschrijving van de aanwijzing in het kadastrale register). Al met al is aan de hand van de kaart, kadastrale percelen en de situatie in het veld nauwkeurig te bepalen waar de grens van het aangewezen Natura 2000-gebied loopt. De begrenzing in GIS (Geografisch Informatiesysteem) aan de hand waarvan de kaarten worden vervaardigd, kan daarbij ook een hulpmiddel zijn om tot een grensbepaling te komen die nauwkeuriger is dan een papieren kaart toelaat.

De toelichting op de kaart in de paragraaf "Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen" is in de definitieve besluiten beperkt tot de algemene exclaveringsformule voor bebouwing, wegen en spoorlijnen. Verdere toelichting wordt overbodig geacht en is in sommige gevallen ook verwarrend omdat de begrenzing op de kaart leidend is (met inachtneming van de algemene exclaveringsformule).

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring in Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een landelijk gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

In een zienswijze is gevraagd om alsnog, voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden, minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstelmogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk gewezen op het belang van het gebied Westduinpark & Wapendal voor de recreatie en de visserij, waarbij met name een ongestoord toeristisch gebruik van de stranden van groot belang is voor de lokale economie.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit in Europa vastgelegd. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van deze instandhoudingsdoelstellingen en de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan gaat. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied, nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen

onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor het habitatype grijze duinen, *kalkrijk* (H2130A). Voor dit habitatype zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour "strategisch lokaliseren"

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van "strategisch lokaliseren": behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")²⁶, op de korte én lange termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)²⁷ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In bijlage B.3 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen waarvoor gebieden zijn aangewezen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de

²⁶ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

²⁷ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden geëvalueerd en zo nodig kunnen worden bijgesteld (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt. De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme (en visserij)

Beseft wordt dat Westduinpark & Wapendal een belangrijk onderdeel uitmaakt van het Haagse toeristische product. De duinen zijn de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden. Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van duinbossen, *droog* (H2180A) en grijze duinen, *kalkrijk* (H2130A) noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord. Ook wordt beseft dat zowel de beroepsvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

De "ten gunste formulering"

In sommige gevallen is er een zogenaamde "ten gunste formulering" gebruikt. Daarmee wordt aangeduid dat de aanwezigheid van een bepaald habitatype of bepaalde soort in enige mate mag afnemen ten gunste van andere habitattypen of soorten die sterk onder druk staan en waarvoor in een gebied de doelen in termen van uitbreiding omvang leefgebied of uitbreiding oppervlakte zijn geformuleerd. Gelet op het ecologische belang om de staat van instandhouding van dit habitatype te verbeteren, is hier de bewuste keuze gemaakt dat dit ten koste mag gaan van een ander habitatype of een andere soort met een gunstige staat van instandhouding.

Ook het onderhavige besluit kent bijvoorbeeld de bepaling dat de oppervlakte van de habitattypen duindoornstruwelen (H2160) en duinbossen (H2180) mogen afnemen ten behoeve van het habitatype grijze duinen, *kalkrijk* (H2130A). Het habitatype grijze duinen, *kalkrijk* verkeert in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Dat betekent dat er maatregelen genomen moeten worden om zowel de oppervlakte te vergroten als de kwaliteit te verbeteren. Bij het vergroten van de oppervlakte valt het niet uit te sluiten dat dit deels ten koste gaat van andere aangrenzende habitattypen, zoals duindoornstruwelen en duinbossen.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten²⁸ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitattypen en soorten in dit gebied.

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor een bepaald habitatype of een bepaalde soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of de betreffende soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006). De kernopgaven zijn in deze procedure dan ook niet aan inspraak onderhevig.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitattypen en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitattypen is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van EL&I zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in

²⁸ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met het betrokken bevoegd gezag (ministerie van EL&I, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypes per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als er onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden²⁹. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. Daartoe behoren de maatregelen die vallen onder het Subsiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (vanaf 2010) en de provinciale subsidieregelingen zoals de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Verder is er in het kader van het LIFE+-programma vanuit de Europese Commissie geld beschikbaar voor overheden en NGO's voor cofinanciering van de ontwikkeling, implementatie, monitoring, evaluatie en communicatie van het Europees milieu- en natuurbeleid en van wetgeving op dit gebied, bijvoorbeeld voor projecten die gericht zijn op maatregelen voor behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker meent dat Westduinpark onderdeel is van één van de belangrijkste vogeltrekroutes in Europa. De inspreker vindt dat expliciete facilitering daarvan verwoord moeten worden in het aanwijzingsbesluit.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van dit besluit. De betekenis van het gebied voor trekvogels is al verwoord in de Nota van toelichting bij het aanwijzingsbesluit van het voormalige staatsnatuurmonument Westduinpark (als bijlage bij dit besluit gevoegd). Hoe in het kader van de Natuurbeschermingswet met die betekenis voor trekvogels wordt omgegaan staat in het algemeen beschreven in hoofdstuk 5.4 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting bij dit besluit.

²⁹ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de inwoners van 's Gravenhage. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij³⁰ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermd natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermd natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermd natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het

³⁰ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en kunnen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.4 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals fietsen, wandelen of het laten loslopen van de hond. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstorend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat daarbij niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke of significant verstorende activiteiten.

In de wet is op deze vergunningplicht een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik. Deze uitzondering geldt niet indien dat gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als "iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd en iedere handeling die op het moment van aanwijzing van een gebied als beschermd natuurmonument of ter uitvoering van richtlijn 79/409/EEG dan wel op het moment van aanmelding bij de Europese Commissie van een gebied ter uitvoering van artikel 4, eerste lid, van richtlijn 92/43/EEG werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd, voor zover die aanwijzing of aanmelding plaatsvindt na 1 oktober 2005."

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die een significant effect kunnen hebben op de soorten waar het gebied voor is aangewezen, draagt het ministerie van EL&I de verantwoordelijkheid dat er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het ministerie van EL&I het bestaande gebruik wordt stilgelegd. Het initiatief daartoe zal in alle gevallen van het ministerie van EL&I uitgaan. Een vergunning blijft echter noodzakelijk als een bedrijf zich nieuw vestigt of wanneer een (bestaande) activiteit wordt uitgebreid of gewijzigd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden. Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden geen activiteiten per definitie gelegaliseerd. Dat een bepaalde activiteit om wat voor reden dan ook als bestaand gebruik wordt aangemerkt, wil nog niet zeggen dat deze activiteit in het beheerplan zal worden toegestaan. Dat geldt ook voor inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006)³¹ uit de Wet milieubeheer of reeds in het bezit zijn van een milieuwetvergunning.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk

³¹ Besluit van 13 juli 2006, houdende regels voor akkerbouw- of tuinbouwbedrijven met open grondteelt, melkrundveehouderijen, gemechaniseerde loonbedrijven, witloftrekkerijen, teeltbedrijven met eetbare paddestoelen, paardenhouderijen, kinderboerderijen, kleinschalige veehouderijen, spoelbassins en opslagen van vaste mest (Besluit landbouw milieubeheer).

dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen³², provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (zie ook paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (zie ook paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

In paragraaf 6.2 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000. Bij het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden spelen de negatieve gevolgen van stikstofdepositie, met name ammoniak, een belangrijke rol. Om duidelijkheid te bieden tot het moment van vaststellen van de beheerplannen is besloten interim-beleid te ontwikkelen. Dit zogenoemde toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk samen opgesteld en in februari 2007 bestuurlijk geaccordeerd. Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) heeft ingestemd met dit akkoord. Op 22 mei 2007 is het als handreiking aan het bevoegd gezag verstuurd en tevens aan de Tweede Kamer. Met behulp van het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of veehouderijbedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden mochten uitbreiden of niet. Ook konden provincies met het toetsingskader beoordelen of nieuwe bedrijven zich er konden vestigen. De ammoniakuitstoot was daarbij bepalend.

In maart 2008 heeft de Raad van State echter geoordeeld dat het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het toetsingskader is daardoor vervallen als generiek instrument.

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van LNV de Taskforce Trojan ingesteld. De taskforce heeft aangegeven dat er verschillende factoren van invloed zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen; stikstofdepositie is er één van. Het rapport van deze taskforce heeft vervolgens geleid tot een proeve van een handreiking voor het bevoegd gezag die op 24 november 2008 aan de Tweede Kamer³³ is gestuurd. Deze handreiking is een hulpmiddel en bevat aanwijzingen voor de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden die stikstofdepositie veroorzaken. Het is aan het bevoegd gezag om maatwerk te leveren bij de beoordeling van (voorgenomen) activiteiten en daarbij zoveel mogelijk de relevante factoren die hierop van invloed zijn te betrekken. Zo kan bijvoorbeeld – afhankelijk van de situatie – een afname van depositie worden verrekend met de depositie veroorzaakt door de activiteit die ter beoordeling voorligt (saldering), zodat ruimte ontstaat voor economische ontwikkeling. Het voordeel hiervan is dat economische ontwikkeling,

³² Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

³³ Tweede Kamer, 2008-2009, 30654, nr. 62.

mits deze gepaard gaat met afname van de milieudruk, het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen dichterbij kan brengen. Dit dient echter op gebiedsniveau op ecologische wijze onderbouwd te worden. In de Crisis- en herstelwet is een stikstofvoorziening opgenomen die regelt dat indien er geen sprake is van een toename van stikstofdepositie er een vrijstelling van de vergunningplicht geldt voor het aspect stikstof. Verder komt er een Programma Stikstof gericht op borging van de dalende lijn van de depositie. In het Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal is het habitatype grijze duinen, *kalkarm* (H2130B) het meest gevoelig voor stikstof³⁴.

Kaderrichtlijn Water

Westduinpark & Wapendal maakt deel uit van het stroomgebiedbeheerplan voor de Rijn-Delta³⁵ dat in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld is. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regimes (GGOR's)³⁶.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen.

Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

³⁴ Van Dobben en Van Hinsberg (2008): Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

³⁵ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

³⁶ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik, zoals het laten loslopen van honden, geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van de talrijke soorten die het oude zeedorpenlandschap vertegenwoordigen. Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

De Nota van Antwoord gaat in paragraaf 1.4 in op de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. De onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een verbijzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld ("koppelingsafspraken"). De provincies zijn voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de betrokken partijen in de gebieden concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Deze afspraak beoogde draagvlak te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en meer inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing. De besluitvorming over de definitieve aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. Voor dit Natura 2000-gebied zijn daarover afspraken gemaakt met de minister van LNV. In het kader van de "koppelingsafspraken" hebben de provincies tot 1 september 2009 de mogelijkheid gehad om gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen in te dienen die voortkwamen uit de opgestelde concept-beheerplannen. De wijzigingsvoorstellen zijn in samenhang met de zienswijzen en op eenzelfde manier, zorgvuldig in overweging genomen. Bij brief van 26 januari 2010 zijn de provincies op de hoogte gebracht van hoe de minister voornemens is met de voorstellen van de provincies in het definitieve besluit om te gaan. Binnen het reguliere proces van de aanwijzing zijn alle overige zienswijzen behandeld.

Voor de gebieden waarvoor op 1 september 2009 nog geen concept-beheerplan was opgesteld, geldt dat evident nieuwe inzichten uit het beheerplanproces eveneens in het reguliere aanwijzingstraject zijn meegenomen, ook hier met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of

bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) vergunningvrij kan worden uitgevoerd of dat een activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijkt en daardoor vergunningplichtig is in het kader van de Natuurbeschermingswet.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen van bestaand gebruik zal dan ook tijdens de looptijd van het beheerplan (maximaal 6 jaar) een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

De bescherming van een bepaald habitatype zoals duinheiden met struikhei (H2150) is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor de bescherming van een bepaald habitatype bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, zoals het terugbrengen van dynamiek door kleinschalig plaggen ten behoeve van duinheiden met struikhei (H2150) dan behoort dit in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden. Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Provincie Zuid-Holland. Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer of hun vertegenwoordigers te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Een inspreker vraagt de vloedlijn niet meer te verwijderen, of ten minste het ergens anders in het gebied te deponeren. De inspreker pleit voor behoud van het vloedmerk omdat dit essentieel is voor de achterliggende vegetatie; met name de helm- en roodzwenkgrasgemeenschappen.

Een eventuele relatie van het vloedmerk met achterliggende vegetaties kan aan de orde zijn in het beheerplan. In dat geval kunnen al dan niet noodzakelijke maatregelen in het beheerplan worden opgenomen.

Een inspreker pleit voor herstel van het oorspronkelijke reliëf. Hiervoor moet puin uit de voormalige duinvalleien verwijderd worden en de over een groot gedeelte van het park opgebrachte halve meter vuilnislaag verwijderd worden.

Voor deze zienswijze geldt eveneens dat een dergelijk onderwerp in het beheerplan aan de orde kan zijn.

Een inspreker merkt op dat het voor de beherende instanties niet altijd duidelijk is welke verantwoordelijkheid zij hebben bij inspectie en handhaving. Inspectie en handhaving vinden daardoor onvoldoende plaats. De inspreker wenst dat duidelijk uiteen wordt gezet wie waarvoor verantwoordelijk is, op grond waarvan, en met welke frequentie toezicht moet worden gehouden.

Genoemde zaken behoren geregeld te worden in een handavingsparagraaf in het beheerplan.

Een inspreker geeft aan dat het vernattingsbeleid van de duinen heeft geleid tot schade voor bloembollentelers en heeft geleid tot een uitspraak hierover door de Raad van State. De inspreker geeft aan dat het probleem dat door het vernattingsbeleid is ontstaan duidelijk maakt dat er een gebrek aan inzicht in de gebiedshydrologie is, en verwacht niet dat dit inzicht beter is voor andere kustgebieden. De inspreker meent dat een evenwichtige afweging van belangen inzake Natura 2000-gebieden daarom van grote vraagtekens kan worden voorzien.

Een andere inspreker verzoekt uitleg over de onwaarschijnlijke conclusie dat de additionele kosten in de binnenduinrand voor land- en tuinbouw nul zijn, zoals weergegeven in de quick scan van het LEI (2006). De inspreker meent dat geen rekening is gehouden met bedrijven en burgers, de kosten worden zoveel mogelijk afgeschoven op andere beleidsaspecten en weer andere kosten kunnen niet worden bepaald door gebrek aan kennis.

Bij het opstellen van de instandhoudingdoelstellingen is bepaald in welke gebieden uitbreiding en kwaliteitsverbetering het meest kansrijk zijn, aansluiten bij bestaand beleid en de minste inspanning vereisen. Eventuele gevolgen voor de omgeving en daartoe te treffen maatregelen zullen worden uitgewerkt in het beheerplan. Daar zal duidelijker worden wat de eventuele kosten van de maatregelen zijn en wordt ook de financiering geregeld. In onderhavig gebied is geen sprake van vernatting als Natura 2000-maatregel.

Een inspreker meldt dat de ernstige achteruitgang van het Westduinpark, en in het bijzonder de Bosjes van Poot, gevolg is van het steeds intensievere gebruik als uitren- en uitlaatgebied voor honden.

Zoals hierboven bij paragraaf 6.1 Algemeen is weergegeven, is het uitlaten van honden, al dan niet aangeliend, een onderwerp wat in het beheerplan aan de orde zal zijn. Eventuele negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zullen daarbij meegenomen moeten worden.

7 REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De

bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

7 REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De

bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir. -Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu- en
Faunabeheer

NMF-90-12535

9 november 1990

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied "Westduinpark" voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument een schakel vormt in het Nederlandse kustduingebied, welk gebied door een bijzondere combinatie van milieu-factoren van internationale betekenis is;

dat het natuurmonument een in ecologisch en landschappelijk opzicht integrerend onderdeel vormt van het duingebied tussen Den Haag en Hoek van Holland;

dat het natuurmonument een karakteristiek voorbeeld van het Nederlandse duinlandschap is, zoals dat in de loop der eeuwen is ontstaan;

dat het natuurmonument wordt gevormd door ten oosten van het strand gelegen duinen en duinvalleien, graslanden, bosjes, struwelen, ruigten en plassen welke onderdelen in ecologisch, geomorfologisch en hydrologisch opzicht een samenhangend geheel vormen;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden die worden bepaald door geologische, geomorfologische en klimatologische omstandigheden;

dat in samenhang met deze verscheidenheid in milieu-omstandigheden zich een aantal levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument minder algemene plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument van belang is als broed-, rust-, foerageer- en doortrekgebied voor vogels, waaronder in ons land weinig algemene en zeldzame soorten;

dat het natuurmonument van belang is als biotoop voor amfibieën en zoogdieren, waaronder in ons land weinig algemene en zeldzame soorten;

dat het natuurmonument door zijn relatieve ongereptheid van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moet worden begrepen de geomorfologische, biologische en hydrologische kenmerken en het natuurschoon maar ook de bodemkundige gesteldheid, alsmede de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 13 november 1989, no. NMF-89-9488, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het "Westduinpark";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de ter zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijks Planologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

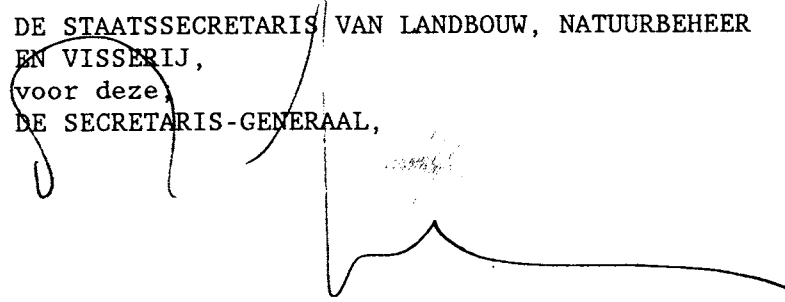
Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

B E S L U I T :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Westduinpark", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Loosduinen, sectie H, nrs. 938, 1955, 1956, 2249, 2250, 2251, 4463, 5279 ged., 5288 ged., 5291 ged., 5292 ged., 6025 ged., sectie I, nrs. 4281, 6164, gemeente 's-Gravenhage, sectie AK, nrs. 3751, 6482, 6483, 6484 ged., 6486 ged., 6487, 6488 ged., 6489 ged., 6491, 7360 ged., 9931 ged., 10238 ged., sectie AO nrs. 95, 96, 98, 99, 107, 109, 112, 113, 114, 115, 407, 972, 974, 990 ged., 1571, 2558, 2559 ged., 2562 ged., 2589, 2590, 2627, 2651, 2660, 2689 ged., 2793 ged., 2795 ged. en 3011 ged., een en ander zoals aangegeven op bij deze beschikking behorende kaart BN149/SN106;
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van de beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING

Behoort bij beschikking
no. NMF-90-12535

1. INLEIDING

Het natuurmonument "Westduinpark" is gelegen in de gemeente Den Haag en beslaat een oppervlakte van circa 230 hectare.

Het natuurmonument Westduinpark wordt gevormd door gronden in eigendom bij de Staat en in particulier eigendom zijnde gronden. Wanneer in deze toelichting wordt gesproken van het natuurmonument Westduinpark, wordt hiermee het gehele natuurmonument bedoeld. Deze toelichting behoort bij de beschikking waarbij de in particulier eigendom zijnde percelen van het natuurmonument Westduinpark als beschermd natuurmonument worden aangewezen.

Het Westduinpark vormt een integrerend onderdeel van het Nederlandse kustduingebied, dat zich kenmerkt door de aanwezigheid van een grote ruimtelijke afwisseling in milieu-omstandigheden en een daarmee samenhangende soortenrijkdom.

Het ligt in het voornemen de komende jaren alle daarvoor in aanmerking komende delen van het Nederlandse kustduingebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen. Door middel van deze aanwijzingen wordt beoogd het behoud en herstel van de natuur- en landschapswaarden van het kustduingebied te bevorderen.

Het duingebied Westduinpark is niet alleen waardevol als onderdeel van het Nederlandse kustduingebied; het heeft, door een bijzondere combinatie van milieufactoren, tevens een specifieke waarde.

Het natuurmonument wordt gevormd door een gevariëerd duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Het gebied behoort tot de jonge duinen. Delen van het gebied zijn in het verleden vergraven of als zanddepot gebruikt. De overige delen worden gekenmerkt door een waardevolle natuurlijke geomorfologie. In het Westduinpark komen waardevolle duinvegetaties voor en is er sprake van een hoge broedvogelstand.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis, het natuurschoon, de begrenzing, andere van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen, huidig gebruik en gewenst beheer ten aanzien van het natuurmonument Westduinpark.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS

2.1. Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

De bodem van het natuurmonument bestaat vrijwel geheel uit duinvaaggronden. Dit zijn jonge, kalkrijke tot deels ontkalkte duinzanden.

In het noordoosten (de Bosjes van Poot) en in het zuidoosten van het natuurmonument bevinden zich de binnenduinen, bestaande uit loopduinformaties met hoogteverschillen van 10 tot 20 meter.

Deze formaties zijn in de 13e eeuw gevormd. In het zuidwesten bevinden zich de middenduinen, bestaande uit een gekerfde zeereep van zogenaamde streepduinen met uitblazingskuilen en -geulen, waarbij reliëfverschillen tot 25 meter voorkomen. Het betreft restanten van paraboolduinformaties uit de 15e en 16e eeuw. In het noordwesten zijn de buitenduinen gelegen, bestaande uit fraaie microparaboolduinformaties uit de 18e eeuw.

De natuurlijke, niet kunstmatig opgestoven, zeereep in het zuidwesten is van hoge geomorfologische waarde. De buitenduinen ontbreken hier als gevolg van kustafslag.

In nog ongeveer de helft van het natuurmonument is sprake van een natuurlijke geomorfologie. In het midden en oosten van het natuurmonument zijn rond 1900 enkele grote valleien opgevuld met zand uit de Scheveningse haven, waardoor "hoogvlakten" ontstonden. Inmiddels hebben zich hier natuurlijke duingraslanden en struwelen ontwikkeld.

Nabij de De Savorin Lohmanlaan ligt een gegraven vijver. Enkele duintoppen zijn in het verleden verlegd of verhoogd en verbreed.

In het natuurmonument is sprake van een min of meer natuurlijke waterhuishouding. Er vindt in het natuurmonument geen waterwinning plaats. Over het algemeen is sprake van droge omstandigheden.

In het zuidoosten van het natuurmonument bevinden zich enkele vochtige valleien met een bodem van kalkarme, oude duinzanden. De meeste andere valleien zijn klein en droog.

2.2. Flora en vegetatie

In de buitenste duinenrij, waar een voortdurende aanvoer van kalkrijk zand en zout plaatsvindt, domineert Helm. Ook komen hier (soms massaal) Blauwe zeedistel en Zeeraket voor.

Op wat grotere afstand van de zee komt een soortenrijkere helmvegetatie voor met Strandkweek en plaatselijk Duinsalomonszegel, Duinpaardebloem en Kruiwend stakruid. Verspreid komen lage Duindoornstruwelen voor. Verder landinwaarts neemt het aandeel struweel, met soorten als Duindoorn, Wilde liguster en Kardinaalsmuts, toe. Vooral op gestoorde (vergraven) bodem is Vlier sterk vertegenwoordigd. In het struweel komt veel aangeplante en/of verwilderde roos (o.a. Bottel- en Rimpelroos) voor.

Het helmgrasland en het struweel komen naast en door elkaar voor op zowel hellingen als op vlakke terreinen en valleien. Op de noordhellingen groeit een laag soortenrijk duingrasland met o.a. Duinsalomonszegel, Echt walstro, Walstrobremraap, Gewoon fakkelgras en korstmossen, en plaatselijk een laag struweel van Kruiwilg en Wilde liguster. Op de drogere zuidhellingen komt een open stuifduinvegetatie voor met o.a. Zanddoddegras en Duinsterretje.

In het oosten van het natuurmonument komt op enkele plaatsen kalkarm zand van de Oude Duinen aan de oppervlakte. Hier komt een vrij zeldzame lage duingraslandgemeenschap voor met o.a. Buntgras en diverse korstmossen. Voor het overige is het oostelijk deel van het natuurmonument voornamelijk bebost.

Op een voormalige stortplaats, centraal in het natuurmonument,

groeit een (weinig vitaal) populierenbos. De Bosjes van Poot bestaan voornamelijk uit naaldbos (Oostenrijkse den) en eikenbos. Dit Duin-Eikenbos is rijk aan stinseplanten, zoals Wilde hyacint, Voorjaarshelmbloem en Daslook. Op verschillende plaatsen is struweel of loofbos aangeplant, met o.a. diverse rozen, Duindoorn, Wilde liguster, Gewone vlier, Sneeuwbes, Esdoorn en Witte abeel. In het zuidoosten van het natuurmonument komt in enkele vochtige valleien een struweel met Eenstijlige meidoorn en Wilg voor. Langs de oostrand van het terrein komt op een tiental speelweiden een tamelijk soortenrijk duingrasland voor.

Plaatselijk zijn de duingraslanden, bos- en struweelvegetaties vegetatiekundig matig ontwikkeld als gevolg van intensieve betreding door recreanten. Vanwege de grote variatie in milieu-omstandigheden zijn op korte termijn goede mogelijkheden aanwezig voor de ontwikkeling van meer waardevolle vegetaties.

Zeldzame of minder algemene, deels hiervoor al genoemde plantesoorten, die in het natuurmonument voorkomen, zijn o.a. Blauwe zeedistel, Zeeraket, Duinsalomonszegel, Kruipend stalkruid, Gewoon fakkelgras, Walstrobremraap, Blauwe bremraap, Daslook, Voorjaarshelmbloem, Wilde hyacint, Gewone vogelmelk, Kandelaartje, Gaspeldoorn, Grote wilde tijm en Gewone vleugeltjesbloem, alsmede mos- en korstmossoorten, waaronder diverse Cladonia's.

2.3. Fauna

Het natuurmonument is als broed-, rust- en fourageergebied van betekenis voor een groot aantal vogelsoorten. De afwisseling van bos, struweel, grasland en vochtig terrein vormt een geschikt biotoop voor een rijk geschakeerde broedvogelbevolking. Van de circa 200 waargenomen soorten zijn er circa 60 broedend aangetroffen. In het natuurmonument broeden o.a. Nachtegaal, Braamsluiper, Kleine karekiet, Sprinkhaanrietzanger, Roodborsttapuit, Goudvink, Putter, Patrijs, Houtsnip en Ransuil. Het Westduinpark is een belangrijk rust- en fourageergebied voor zwerf-, trek- en wintervogels, zoals Grauwe kiekendief, Slechtvalk, Visarend, Sperwer, Zwarte wouw, Grote pieper, Duinpieper, Draaihals, Hop, Paapje, Beflijster en Pestvogel. In het Westduinpark zijn onder meer de volgende amfibieën waargenomen: de Gewone pad, Rugstreeppad, Groene kikker, Bruine kikker en Kleine Watersalamander. Onder meer de rechtgetrokken duinbeek langs de Duinlaan en de vijver in het natuurmonument fungeren als voortplantingsbiotoop voor amfibieën. In het natuurmonument voorkomende zoogdieren zijn onder andere Vos, Konijn, Haas, Egel, Bunzing, Wezel, Hermelijn, Bosmuis, Dwergmuis en Bosspitsmuis, terwijl de Rosse vleermuis in het gebied fourageert.

3. NATUURSCHOON

Het natuurmonument kent door de verschillen in abiotische en biotische eigenschappen, alsmede door het beheer, dat in zijn verschijningsvorm een afspiegeling vormt van het sinds jaar en dag gebezigt-

de gebruik van het gebied door de mens, een grote afwisseling in visueel-ruimtelijke eigenschappen. Plaatselijk is het natuurschoon evenwel aangetast door intensieve recreatieve voorzieningen.

Het natuurmonument heeft, mede door het afwisselende reliëf, de grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden en de verschillende terreintypen met hun vegetaties, in landschappelijk opzicht een gevarieerd karakter.

Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door de afwisseling van duingraslanden, struwelen en bossen, verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied, de mate van reliëf en de sterke verscheidenheid aan milieu-omstandigheden, van betekenis uit het oogpunt van natuurschoon.

4. BEGRENZING

Het natuurmonument is globaal gelegen tussen Kijkduin in het zuidwesten, de bebouwde kom van Den Haag in het oosten, het Verversingskanaal, de bebouwing van Duindorp en de haven van Scheveningen in het noordoosten en de duinvoet in het westen. De grens van het natuurmonument is zo gekozen, dat een in ecologisch, geomorfologisch hydrologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbescheringswet wordt gebracht. Binnen de begrenzing van het natuurmonument gelegen gebouwen, inclusief erven, vallen als enclaves buiten de begrenzing van het natuurmonument. Onder het maaiveld gelegen of (deels) met zand afgedekte en niet in gebruik zijnde bunkers behoren tot het natuurmonument. Wegen met een gesloten verharding, tezamen met de aangrenzende 0,5 meter berm aan weerszijden, vallen buiten het natuurmonument. De parkeerplaats bij Hotel Atlantic valt buiten het natuurmonument. Een deel van de sloot ten zuiden van de Duinlaan is in verband met het belang als voorplantingsplaats voor padden onderdeel van het natuurmonument.

Bij duinafslag verplaatst de grens van het natuurmonument zich landinwaarts; bij duinaangroei of verbreding van de duinen verplaatst de grens zich zeewaarts.

Voor de exacte begrenzing van het natuurmonument wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN149/SN106.

5. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

Voor het natuurmonument of delen ervan zijn de volgende instrumenten van kracht:

- Streekplan Zuid-Holland-West (1987)

Op de streekplankaart is het natuurmonument aangeduid als "natuurgebied duin". Langs de kust is de aanduiding "zeewering" mede van toepassing. Een fietspad door het gebied is aangeduid als "groene ader".

- Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland
De Keur is gericht op de bescherming en het onderhoud van de 300 m. brede strook buitenduinen (zeereep) als primaire waterkering en de hieraan grenzende 300 m. brede strook binnenduinen.
- Bestemmingsplannen van de gemeente Den Haag.
Voor een klein gedeelte in het zuidwesten van het natuurmonument vigeert het bestemmingsplan "Uitbreidingsplan Kijkduin-Oost", vastgesteld door de gemeenteraad in 1963 en goedgekeurd door Ge-deputeerde Staten eveneens in 1963. Het duingebied heeft hier de bestemming "duinpark".
In het zuidwestelijk deel van het natuurmonument vigeert het bestemmingsplan "Bos en Duin". Dit plan is in 1973 vastgesteld en in 1974 goedgekeurd. Het duingebied is bestemd als "duinpark" gericht op behoud en herstel van natuurwetenschappelijke, landschappelijke en recreatieve waarden. Kleine delen zijn bestemd als "educatief natuureservaat", "openbaar parkeerterrein en/of rijwielbewaarplaats" en "horecabedrijf" (niet gerealiseerd).
In het centrale en noordwestelijke deel van het natuurmonument vigeert het bestemmingsplan "Westduinen, Eerste Herziening", vastgesteld in 1988 en in 1988 grotendeels goedgekeurd. In enkele delen bij de Wieringsestraat vigeert het bestemmingsplan "Westduinen" (onherroepelijk geworden in 1982). Het duingebied is in beide plannen bestemd als "duinpark" en deels (landinwaarts tot 600 meter van de Rijksstrandpalenlijn) als "waterstaatsdoeleinden". Kleinere delen zijn bestemd als "bewaarplaats voor fietsers en bromfietsers" en "bijzondere doeleinden, telecommunicatie".
Voor de Bosjes van Poot, het noordoostelijk deel van het natuurmonument, vigeert geen bestemmingsplan. In voorbereiding is het bestemmingsplan "Bosjes van Poot".
Voor de Bosjes van Poot geldt het "Voorbereidingsbesluit op basis van het Structuurplan 's-Gravenhage, Eerste Stap voor Natuurgebieden", door de gemeenteraad vastgesteld op 20 april 1989.

6. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding van de aanwezige waarden.
In het algemeen kan gesteld worden dat het sinds jaar en dag bestaande gebruik in zijn huidige vorm en intensiteit zonder toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het uit natuurwetenschappelijk oogpunt gewenst het beheer meer te richten op de ontwikkeling van de waarden van het gebied.

6.1. Rechtsgevolgen ex. artikel 12 (vergunningen)

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd. Dit geldt niet alleen voor handelingen die binnen het natuurmonument worden uitgevoerd, maar ook voor handelingen daarbuiten, indien deze van negatieve invloed

zijn op de in het natuurmonument aanwezige waarden. Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. De aanvraag dient gezonden te worden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag. De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het beschermd natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen wordt aangeraden hierbij de hulp in te roepen van de Consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in de provincie Zuid-Holland van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van de handelingen die, gelet op de te verwachten schadelijke effecten, aan een vergunning gebonden zullen zijn.

Het is een niet-limitatieve opsomming:

- bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanleggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen;
- aanleggen of verharden van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang;
- ontgronden, bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen en graven;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, producten of materialen;
- het verrichten van handelingen die wijziging van de stijghoogten van diverse watervoerende pakketten, waterkwaliteit of waterhuishouding in het natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterreinen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, enz.;
- het uitoefenen van de jacht, met uitzondering van de jacht op basis van overeenkomsten aangegaan, c.q. vergunningen verleend voor de datum van deze beschikking;
- het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben; indien in de loop der tijd het grondge-

bruik extensiever wordt, wordt het meest recente, extensieve gebruik als huidig gebruik aangemerkt;

- het aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;
- het dunnen, rooien, vellen en planten van bomen, houtopstanden en ander houtgewas of sierplanten;
- handelingen anders dan het normale onderhoud en het normale beheer ten behoeve van de zeereep als primaire waterkering;

In het algemeen geldt dat het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik in zijn huidige vorm en intensiteit niet als schadelijke handeling in de zin van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet zal worden opgevat en mitsdien zonder vergunning mag worden voortgezet.

6.2. Rechtsgevolgen ex artikel 14 (beheersplan)

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid om in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis en heeft het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijk waarden ten doel.

Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor de in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt een beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de waarden van het natuurmonument. Op grond van de wet kan aan betrokkenen een vergoeding worden toegekend voor uit een beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

6.3. Rechtsgevolgen artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument en geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bij de artikelen 12 en 14, derde lid, bepaalde.

Op grond van dit artikel kunnen schadelijke activiteiten, zoals het crossen met motorvoertuigen en/of (brom)fietsen en het uitoefenen van de modelvliegsport worden tegengegaan.

Het verbod van artikel 16 geldt niet, voor zover door derden handelingen worden verricht waarvoor ontheffing op grond van de Natuurbeschermingswet is verleend of die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke de eigenaar of gebruiker met hen is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument,

dan wel na de aanwijzing met inachtneming van de uit artikelen 12 en 14 voor hem voortvloeiende verplichtingen.

7. HUIDIG GEBRUIK EN BEHEER

De gronden behorend tot het beschermd natuurmonument zijn eigendom van de gemeente Den Haag.

Het beheer van het natuurmonument is voornamelijk gericht op het onderhoud van het terrein ten dienste van de zeewering, natuurbehoud en recreatie en wordt uitgevoerd door de Dienst Stadsbeheer van de gemeente Den Haag. Voor wat betreft de zeezijde van de zeereep wordt het onderhoud uitgevoerd door het Hoogheemraadschap van Delfland.

7.1. Zeewering

Het huidig gebruik en beheer van de zeewering is gericht op de instandhouding van de waterkerende functie van de duinen. De verplichtingen van de grondgebruikers in deze zijn neergelegd in de Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland. De reglementaire beheerstaak van Delfland heeft betrekking op de buiten- en binnenduinen tot 600 meter landinwaarts, gemeten vanaf de Rijksstrandpalenlijn.

Beheerswerkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewerende functie van de duinen in de binnen- en buitenduinen plaatsvinden en behoren tot het normaal onderhoud zijn:

- het plaatsen, hebben en onderhouden van peilschalen, meetpalen, kleinschalige meetopstellingen, verbods- en aanduidingsborden e.d.;
- het tijdelijk plaatsen van dagverblijven voor arbeiders;
- het aanbrengen van helm en andere duinplanten en het plaatsen van rijsschuttingen en andere middelen om verstuiving van de duinen tegen te gaan en om duinvorming te stimuleren;
- het snoeien en steken van duinbeplantingen teneinde het materiaal aan te wenden om verstuiving tegen te gaan;
- het opruimen en herplaatsen van afrasteringen;
- het afvlakken van duintoppen in de buitenduinen om uitgestoven gaten aldaar op te vullen, waarna inplant plaatsvindt;
- het onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zo nodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling;
- kleinschalige suppletie of verplaatsing van zand in de buitenduinen;

Tot de werkzaamheden tot herstel van voor de zeeweringsfunctie ongewenste veranderingen in de buitenduinen (zoals bijv. bij stormschade), die voor het natuurmonument niet schadelijk zijn, behoren:

- het aanbrengen van een buitenberm aan de zeezijde met een beperkte breedte (meestal wordt circa 5 m. aangehouden) op variërende hoogte;
- het opnieuw onder een helling brengen van (gedeelten van) het

buitentalud (ter indicatie: als meest gewenste helling wordt 1 op 4 nagestreefd).

Tot de werkzaamheden in geval van calamiteitssituaties worden gerekend de werkzaamheden bij dreigend of dringend gevaar als bedoeld in artikel 33 van de Waterstaatswet. Van deze werkzaamheden dient terstond melding te worden gedaan bij de consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer te Zuid-Holland.

Voor bovengenoemde werkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewering in de buitenduinen plaatsvinden is geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.

Grootschalige ingrepen ten behoeve van de zeewering, als bedoeld in artikel 33 van de Waterstaatswet 1900, zijn voor zover deze schade aan de natuurwaarden of het natuurschoon veroorzaken of ontsierend zijn vergunningplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet. Hiervan zijn uitgezonderd werkzaamheden in geval van calamiteits-situaties.

Daarnaast zijn in elk geval vergunningplichtig:

- aanleg van nieuwe, verharde dan wel onverharde wegen en paden;
- leggen van onder- of bovengrondse (pers)leidingen;
- slopen van bunkers en het storten van puin;
- aanleg van duinvoetverdedigingen;
- aanbrengen van constructies en installaties noodzakelijk voor waarneming van zeewerende duinen, strand en aangrenzend water;
- uitbreiding opslagterrein.

Deze opsomming is niet limitatief.

Ingrepen zijn niet vergunningplichtig indien deze zijn opgenomen in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

7.2. Natuurbeheer

In het open duingebied bestaat het beheer gericht op het instandhouden van de natuurwaarden voornamelijk uit "niets doen", lokaal vindt verwijdering plaats van verwilderde of aangeplante uitheemse struiken, zoals Rimpelroos, Bottelroos en Sneeuwbes. In het bosbestand van de Bosjes van Poot worden ter plaatse van nature niet voorkomende boomsoorten, zoals Esdoorn en Populier gekapt en gerooid, zodat zich een meer natuurlijk bosmilieu kan ontwikkelen. Het populierenbos op de vuilstort (zie ook 7.4.) wordt af en toe gedund.

7.3. Recreatief medegebruik

Het natuurmonument Westduinpark wordt door grote aantallen recreanten bezocht, die in het gebied verschillende activiteiten ontplooiën. Genoemd kunnen worden wandelen, fietsen, paardrijden, honden uitlaten, natuurstudie, trimmen, voetballen, spelen e.d.. Tevens wordt het gebied gebruikt als doorgang naar het strand via

de in de zeereep gelegen openbaar toegankelijke slagen. Ten behoeve van het recreatief gebruik is een aantal voorzieningen getroffen, zoals al dan niet geasfalteerde wandel-, fiets- en ruiterspaden, wandelroutes, picknickvoorzieningen, zandspeelplaatsen, schuilhutten, speelweiden (ligweiden, voetbalveldjes en terreinen met speeltoestellen) en fietsenbewaarplassen. De toegang tot deze voorzieningen is vrij.

De overige delen van het natuurmonument zijn niet opengesteld voor recreatief medegebruik. Op de meeste plaatsen is daartoe een afrastering aanwezig. Door de huidige recreatieve infrastructuur is slechts in beperkte mate sprake van een zonering van het recreatieve gebruik. Daarbij speelt met name ook de aanwezigheid van vele sluippaden een rol. Sluippaden zijn ongewenst omdat ter plaatse de kwetsbare vegetatie wordt vertrapt waardoor erosie optreedt. Het intensieve recreatieve medegebruik heeft door rustverstoring tevens een negatieve invloed op de fauna.

Het beheer ten behoeve van de recreatieve voorzieningen bestaat uit het onderhoud van verhardingen en afrasteringen en het vrijhouden van de paden e.d. De speelweiden worden éénmaal per jaar gemaaid, waarna het maaisel wordt afgevoerd. Enkele geasfalteerde voetpaden zijn in de afgelopen jaren vervangen door schelpepaden.

7.4. Overig gebruik

Een terreindeel ten noordwesten van Duindorp is in gebruik als PTT-zendstation (Scheveningen Radio). Hier bevinden zich enkele gebouwen en een aantal zendmasten.

Verspreid in het terrein bevinden zich enkele bunkers. Deze zijn dichtgemaakt en (deels) met zand afgedekt. Eén bunker is in gebruik als opslagplaats.

Centraal in het natuurmonument bevindt zich een voormalige, met zand afgedekte, huis- en straatvuilstortplaats. Op een klein deel hiervan bevindt zich thans een stortplaats voor vercomposteerbaar afval van de Dienst Stadsbeheer. Delen van de stortplaats worden gebruikt als opslagplaats voor hout, zand en verhardingsmaterialen. Enkele terreindelen en gebouwen zijn in gebruik als opslagplaats bij deze dienst of het Hoogheemraadschap van Delfland. Het voornoemd gebruik als stortplaats en opslagplaats heeft een negatieve invloed op de waarden van het natuurmonument.

De gemeente Den Haag is jachthouder in het natuurmonument. Afgezien van incidenteel afschot in eigen beheer van Konijnen vindt geen jacht plaats.

8. GEWENST BEHEER

Het beheer van het natuurmonument dient gericht te zijn op het behoud, herstel of de ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon. Het is gewenst dat het beheer zo veel mogelijk in samenhang met de tot staatsnatuurmonument aan te wijzen delen van het Westduinpark geschied.

8.1. Gewenst beheer van de zeewering

Bij de uitvoering van waterstaatkundige werken in en het beheer van de zeewering is het gewenst dat de natuur- en landschapswaarden zoveel mogelijk worden gespaard en tot ontwikkeling kunnen komen, voorzover de veiligheid dit toelaat.

8.2. Gewenst natuurbeheer

Het is gewenst het beheer meer te richten op het behoud, herstel en ontwikkeling van de levensgemeenschappen, plante- en diersoorten in het voor hen meest geschikte milieu, alsmede het behoud, herstel en ontwikkeling van abiotische factoren (waterhuishouding, geomorfologie e.d.).

Van nature komen in de kustduinen alle stadia in de successie van een duingebied naast elkaar voor; van stuifplekken tot en met goed ontwikkeld loofhoutbos.

De afwisseling van nat en droog, van noord- en zuidhelling, van kalkarm en kalkrijk, van intensief door konijnen begraasd en niet begraasd etc. maken het duingebied tot een dynamisch natuurgebied waarin natuurlijke processen vrij spel hebben.

Het is gewenst het beheer te richten op de ontplooiing van de natuurlijke potenties van het natuurmonument door diverse natuurlijke processen in het duin in goede onderlinge verhouding te laten ontwikkelen.

Voor grote delen van het natuurmonument komt het huidige beheer overeen met het gewenst beheer, namelijk "niets doen". Voor de overige delen van het natuurmonument zijn de volgende maatregelen gewenst.

Voor wat betreft het bosbestand is het gewenst te streven naar de ontwikkeling van een meer natuurlijk binnenduinrandbos. Niet ter plaatse thuishorende soorten, zoals Populier, Esdoorn, Amerikaanse vogelkers en naaldbomen dienen hiervoor te worden verwijderd. De omvorming zal in verband met de klimatologische omstandigheden geleidelijk aan plaats moeten vinden teneinde de handhaving van het bosmilieu en de recreatieve aantrekkelijkheid te waarborgen.

Ook wat betreft de struwelen dient te worden gestreefd naar een meer natuurlijke situatie. Aangeplante en verwilderde soorten, zoals Rimpelroos, Bottelroos en Sneeuwbes dienen geleidelijk te worden verwijderd, zodat plaats wordt geboden voor natuurlijke groei van bijv. Duindoorn en Kruipwilg.

Het is gewenst een deel van het struweel rond de vijver te verwijderen en eventueel plaatselijk het talud van deze vijver wat af te vlakken teneinde mogelijkheden te bieden voor de ontwikkeling van vochtige duinvalleivegetaties. Ter begeleiding is een maai-beheer gewenst.

De duingraslanden zijn plaatselijk botanisch gezien matig ontwikkeld als gevolg van te intensieve menselijke beïnvloeding, maar hebben hoge potenties. Het verdient aanbeveling de effecten

van en de mogelijkheden voor het invoeren van extensieve begrazing in een experiment nader te onderzoeken.

Door het bevorderen van verstuiwingen zal de dynamiek van het natuurmonument toenemen en kunnen zich in kalkrijke gebieden pioniersvegetaties ontwikkelen. Hierbij bieden met name de zanddepots in het centrum van het natuurmonument goede mogelijkheden. Door verstuiwing kan het onnatuurlijk vlakke aanzien van deze depots een natuurlijker karakter ontwikkelen.

Het is gewenst de aanwezige niet met zand bedekte bunkers zodanig in te richten dat deze geschikt worden als verblijfplaats voor vleermuizen.

8.3. Gewenst recreatief beheer

Het is wenselijk om een zonering in het recreatief medegebruik van het natuurmonument te bewerkstelligen. Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dient hierbij uitgangspunt te zijn. Hierbij zal mede kunnen worden bekeken hoe met inachtneming van voornoemd uitgangspunt de kwaliteit van het recreatief medegebruik kan worden verhoogd. De volgende maatregelen ten aanzien van het recreatief medegebruik zijn gewenst.

Een herziening van de padenstructuur inclusief de strandopgangen en uitkijkpunten is dringend gewenst. Voor een toename van de rust voor de fauna is het noodzakelijk door middel van zonering in het recreatief medegebruik stille gebieden te creëren. Het verdient aanbeveling geasfalteerde voetpaden om te zetten in meer in het landschap passende schelpepad. Tegen sluippaden en andere vormen van verstoring van kwetsbare delen van het natuurmonument dienen maatregelen te worden getroffen, die deze verstoringen voorkomen dan wel beperken. Het verdient daarbij uit landschappelijke overwegingen de voorkeur gebruik te maken van doornige struiken (Duindoorn) en minder opvallende afrasteringen boven hoge afrasteringen.

Op de openbaar toegankelijke wegen en paden binnen het natuurmonument blijft het aangelijk uitlaten van honden toegestaan. Het onaangelijk en/of buiten wegen en paden uitlaten of loslaten van honden is in verband met verontrusting van de fauna ongewenst en derhalve niet toegestaan.

De ligging van het natuurmonument tegen de woonbebouwing van Den Haag geeft goede mogelijkheden voor natuureducatie. Met name bij toegangen en op uitkijkpunten is het gewenst de recreant inzicht te geven in de structuur van het gebied, de recreatieve mogelijkheden en beperkingen en de bijzondere natuurwaarden.

8.4. Gewenst overig beheer

Het is dringend gewenst het gebruik van de grote stortplaats te beëindigen. Nagegaan moet worden of het stortafval van deze en kleinere stortingen geheel dan wel voor wat betreft bepaalde soorten

afval kan worden afgegraven en buiten het natuurmonument gebracht.

Jacht zal kunnen plaatsvinden wanneer in een wildbeheerplan waarborgen worden gegeven dat zodanig wordt gejaagd dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden geschaad. Op grond van een dergelijk wildbeheerplan zal een vergunning ex artikel 12 worden verleend.

Daar waar het beheer van een aangewezen natuurmonument gericht is op spontane ontwikkeling van zo compleet mogelijke ecosystemen met een hoge mate van zelfregulatie en tevens medegebruik grotendeels is uitgesloten, zal geen vergunning ex artikel 12 worden verleend, tenzij zulks in het belang van het natuurbeheer of ter voorkoming en beperking van wildschade noodzakelijk is.

9. INLICHTINGEN

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot het Consulentschap Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in Zuid-Holland, Muzenstraat 30, 2511 VW Den Haag, telefoon 070 - 3624611.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir. -Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu- en
Faunabeheer

NMF-90-12532

9 november 1990

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied te noemen "Westduinpark" bestaat uit terreinen, welke van algemeen belang zijn uit het oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van de gemeente Den Haag en Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

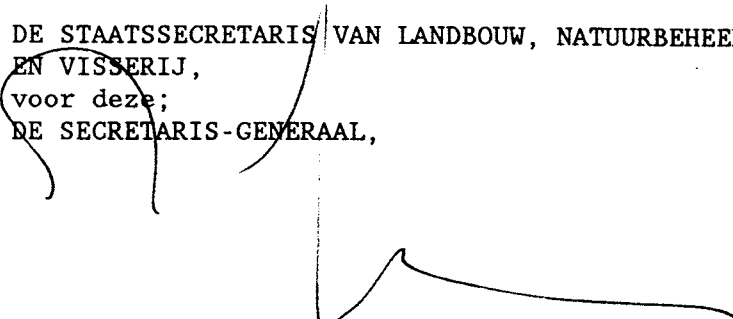
Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

B E S L U I T :

Het op de bij deze beschikking behorende kaart BN149/SN106 met een raster aangegeven gedeelte van het natuurmonument "Westduinpark", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze;
DE SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING

Behoort bij beschikking
no. NMF-90-12532

1. INLEIDING

Het natuurmonument Westduinpark is gelegen in de gemeente Den Haag en beslaat een oppervlakte van circa 230 hectare.

Het natuurmonument Westduinpark wordt gevormd door gronden in eigendom van de Staat en in particulier eigendom zijnde gronden. Wanneer in deze toelichting wordt gesproken van het natuurmonument Westduinpark, wordt hiermee het gehele natuurmonument bedoeld. Deze toelichting behoort bij de beschikking van de aanwijzing als staatsnatuurmonument van de in eigendom van de Staat zijnde percelen van het natuurmonument Westduinpark.

Het Westduinpark vormt een integrerend onderdeel van het Nederlandse kustduingebied, dat zich kenmerkt door de aanwezigheid van een grote ruimtelijke afwisseling in milieu-omstandigheden en een daarmee samenhangende soortenrijkdom. Het ligt in het voornemen de komende jaren alle daarvoor in aanmerking komende delen van het Nederlandse kustduingebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen. Door middel van deze aanwijzingen wordt beoogd het behoud en herstel van de natuur- en landschapswaarden van het kustduingebied te bevorderen.

Het duingebied Westduinpark is niet alleen waardevol als onderdeel van het Nederlandse kustduingebied; het heeft, door een bijzondere combinatie van milieufactoren, tevens een specifieke waarde.

Het natuurmonument wordt gevormd door een gevarieerd duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. Het gebied behoort tot de jonge duinen. Delen van het gebied zijn in het verleden vergraven of als zanddepot gebruikt. De overige delen worden gekenmerkt door een waardevolle natuurlijke geomorfologie. In het Westduinpark komen waardevolle duinvegetaties voor en is er sprake van een hoge broedvogelstand.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis, het natuurschoon, de begrenzing, andere van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen, huidig gebruik en gewenst beheer ten aanzien van het natuurmonument Westduinpark.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS

2.1. Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

De bodem van het natuurmonument bestaat vrijwel geheel uit duinvaaggronden. Dit zijn jonge, kalkrijke tot deels ontkalkte duinzanden.

In het noordoosten (de Bosjes van Poot) en in het zuidoosten van het natuurmonument bevinden zich de binnenduinen, bestaande uit loopduinformaties met hoogteverschillen van 10 tot 20 meter.

Deze formaties zijn in de 13e eeuw gevormd. In het zuidwesten bevinden zich de middenduinen, bestaande uit een gekerfde zeereep van zogenaamde streepduinen met uitblazingskuilen en -geulen, waarbij reliëfverschillen tot 25 meter voorkomen. Het betreft restanten van paraboolduinformaties uit de 15e en 16e eeuw. In het noordwesten zijn de buitenduinen gelegen, bestaande uit fraaie microparaboolduinformaties uit de 18e eeuw.

De natuurlijke, niet kunstmatig opgestoven, zeereep in het zuidwesten is van hoge geomorfologische waarde. De buitenduinen ontbreken hier als gevolg van kustafslag.

In nog ongeveer de helft van het natuurmonument is sprake van een natuurlijke geomorfologie. In het midden en oosten van het natuurmonument zijn rond 1900 enkele grote valleien opgevuld met zand uit de Scheveningse haven, waardoor "hoogvlakten" ontstonden. Inmiddels hebben zich hier natuurlijke duingraslanden en struwelen ontwikkeld.

Nabij de De Savorin Lohmanlaan ligt een gegraven vijver. Enkele duintoppen zijn in het verleden verlegd of verhoogd en verbreed.

In het natuurmonument is sprake van een min of meer natuurlijke waterhuishouding. Er vindt in het natuurmonument geen waterwinning plaats. Over het algemeen is sprake van droge omstandigheden.

In het zuidoosten van het natuurmonument bevinden zich enkele vochtige valleien met een bodem van kalkarme, oude duinzanden. De meeste andere valleien zijn klein en droog.

2.2. Flora en vegetatie

In de buitenste duinenrij, waar een voortdurende aanvoer van kalkrijk zand en zout plaatsvindt, domineert Helm. Ook komen hier (soms massaal) Blauwe zeedistel en Zeeraket voor.

Op wat grotere afstand van de zee komt een soortenrijkere helmvegetatie voor met Strandkweek en plaatselijk Duinsalomonszegel, Duinpaardebloem en Kruipend stalkruid. Verspreid komen lage Duindoornstruwelen voor. Verder landinwaarts neemt het aandeel struweel, met soorten als Duindoorn, Wilde liguster en Kardinaalsmuts, toe.

Vooraf op gestoorde (vergraven) bodem is Gewone vlier sterk vertegenwoordigd. In het struweel komt veel aangeplante en/of verwilderde roos (o.a. Bottel- en Rimpelroos) voor.

Het helmgrasland en het struweel komen naast en door elkaar voor op zowel hellingen als op vlakke terreinen en valleien. Op de noordhellingen groeit een laag soortenrijk duingrasland met o.a. Duinsalomonszegel, Echt walstro, Walstrobremraap, Gewoon fakkelgras en korstmossen, en plaatselijk een laag struweel van Kruipwilg en Wilde liguster. Op de drogere zuidhellingen komt een open stuifduinvegetatie voor met o.a. Zanddoddegras en Duinsterretje.

In het oosten van het natuurmonument komt op enkele plaatsen kalkarm zand van de Oude Duinen aan de oppervlakte. Hier komt een vrij zeldzame lage duingraslandgemeenschap voor met o.a. Buntgras en diverse korstmossen. Voor het overige is het oostelijk deel van het natuurmonument voornamelijk bebost.

Op een voormalige stortplaats, centraal in het natuurmonument,

groeit een (weinig vitaal) populierenbos. De Bosjes van Poot bestaan voornamelijk uit naaldbos (Oostenrijkse den) en eikenbos. Dit Duin-Eikenbos is rijk aan stinseplanten, zoals Wilde hyacint, Voorjaarshelmbloem en Daslook. Op verschillende plaatsen is struweel of loofbos aangeplant, met o.a. diverse rozen, Duindoorn, Wilde liguster, Gewone vlier, Sneeuwbes, Esdoorn en Witte abeel. In het zuidoosten van het natuurmonument komt in enkele vochtige valleien een struweel met Eenstijlige meidoorn en Wilg voor. Langs de oostrand van het terrein komt op een tiental speelweiden een tamelijk soortenrijk duingrasland voor.

Plaatselijk zijn de duingraslanden, bos- en struweelvegetaties vegetatiekundig matig ontwikkeld als gevolg van intensieve betreding door recreanten. Vanwege de grote variatie in milieu-omstandigheden zijn op korte termijn goede mogelijkheden aanwezig voor de ontwikkeling van meer waardevolle vegetaties.

Zeldzame of minder algemene, deels hiervoor al genoemde plantesoorten, die in het natuurmonument voorkomen, zijn o.a. Blauwe zeedistel, Zeeraket, Duinsalomonszegel, Kruipend stalkruid, Gewoon fakkelgras, Walstrobremraap, Blauwe bremraap, Daslook, Voorjaarshelmbloem, Wilde hyacint, Gewone vogelmelk, Kandelaartje, Gaspeldoorn, Grote wilde tijm en Gewone vleugeltjesbloem, alsmede mos- en korstmossoorten, waaronder diverse Cladonia's.

2.3. Fauna

Het natuurmonument is als broed-, rust- en fourageergebied van betekenis voor een groot aantal vogelsoorten. De afwisseling van bos, struweel, grasland en vochtig terrein vormt een geschikt biotoop voor een rijk geschakeerde broedvogelbevolking. Van de circa 200 waargenomen soorten zijn er circa 60 broedend aangetroffen. In het natuurmonument broeden o.a. Nachtegaal, Braamsluiper, Kleine karekiet, Sprinkhaanrietzanger, Roodborsttapuit, Goudvink, Putter, Patrijs, Houtsnip en Ransuil. Het Westduinpark is een belangrijk rust- en fourageergebied voor zwerf-, trek- en wintervogels, zoals Grauwe kiekendief, Slechtvalk, Visarend, Sperwer, Zwarte wouw, Grote pieper, Duinpieper, Draaihals, Hop, Paapje, Beflijster en Pestvogel. In het Westduinpark zijn onder meer de volgende amfibieën waargenomen: de Gewone pad, Rugstreepad, Groene kikker, Bruine kikker en Kleine Watersalamander. Onder meer de rechtgetrokken duinbeek langs de Duinlaan en de vijver in het natuurmonument fungeren als voortplantingsbiotoop voor amfibieën. In het natuurmonument voorkomende zoogdieren zijn onder andere Vos, Konijn, Haas, Egel, Bunzing, Wezel, Hermelijn, Bosmuis, Dwergmuis en Bosspitsmuis, terwijl de Rosse vleermuis in het gebied fourageert.

3. NATUURSCHOON

Het natuurmonument kent door de verschillen in abiotische en biotische eigenschappen, alsmede door het beheer, dat in zijn verschijningsvorm een afspiegeling vormt van het sinds jaar en dag gebezigt-

de gebruik van het gebied door de mens, een grote afwisseling in visueel-ruimtelijke eigenschappen. Plaatselijk is het natuurschoon evenwel aangetast door intensieve recreatieve voorzieningen.

Het natuurmonument heeft, mede door het afwisselende reliëf, de grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden en de verschillende terreintypen met hun vegetaties, in landschappelijk opzicht een gevarieerd karakter.

Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door de afwisseling van duingraslanden, struwelen en bossen, verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied, de mate van reliëf en de sterke verscheidenheid aan milieu-omstandigheden, van betekenis uit het oogpunt van natuurschoon.

4. BEGRENZING

Het natuurmonument is globaal gelegen tussen Kijkduin in het zuidwesten, de bebouwde kom van Den Haag in het oosten, het Verversingskanaal, de bebouwing van Duindorp en de haven van Scheveningen in het noordoosten en de duinvoet in het westen. De grens van het natuurmonument is zo gekozen, dat een in ecologisch, geomorfologisch hydrologisch en landschappelijk opzicht samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht. Binnen de begrenzing van het natuurmonument gelegen gebouwen, inclusief erven, vallen als enclaves buiten de begrenzing van het natuurmonument. Onder het maaiveld gelegen of (deels) met zand afgedekte en niet in gebruik zijnde bunkers behoren tot het natuurmonument. Wegen met een gesloten verharding, tesamen met de aangrenzende 0,5 meter berm aan weerszijden, vallen buiten het natuurmonument. De parkeerplaats bij Hotel Atlantic valt buiten het natuurmonument. Een deel van de sloot ten zuiden van de Duinlaan is in verband met het belang als voorplantingsplaats voor padden onderdeel van het natuurmonument.

Bij duinafslag verplaatst de grens van het natuurmonument zich landinwaarts; bij duinaangroei of verbreding van de duinen verplaatst de grens zich zeewaarts.

Voor de exacte begrenzing van het natuurmonument wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN149/SN106.

5. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

Voor het natuurmonument of delen ervan zijn de volgende instrumenten van kracht:

- Streekplan Zuid-Holland-West (1987)

Op de streekplankaart is het natuurmonument aangeduid als "natuurgebied duin". Langs de kust is de aanduiding "zeewering" mede van toepassing. Een fietspad door het gebied is aangeduid als "groene ader".

- Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland
De Keur is gericht op de bescherming en het onderhoud van de 300 m. brede strook buitenduinen (zeereep) als primaire waterkering en de hieraan grenzende 300 m. brede strook binnenduinen.
- Bestemmingsplannen van de gemeente Den Haag.
Voor een klein gedeelte in het zuidwesten van het natuurmonument vigeert het bestemmingsplan "Uitbreidingsplan Kijkduin-Oost", vastgesteld door de gemeenteraad in 1963 en goedgekeurd door Ge-deputeerde Staten eveneens in 1963. Het duingebied heeft hier de bestemming "duinpark".
In het zuidwestelijk deel van het natuurmonument vigeert het bestemmingsplan "Bos en Duin". Dit plan is in 1973 vastgesteld en in 1974 goedgekeurd. Het duingebied is bestemd als "duinpark" gericht op behoud en herstel van natuurwetenschappelijke, landschappelijke en recreatieve waarden. Kleine delen zijn bestemd als "educatief natuurreservaat", "openbaar parkeerterrein en/of rijwielpaarplaats" en "horecabedrijf" (nog niet gerealiseerd).
In het centrale en noordwestelijke deel van het natuurmonument vigeert het bestemmingsplan "Westduinen, Eerste Herziening", vastgesteld in 1988 en in 1988 grotendeels goedgekeurd. In enkele delen bij de Wieringsestraat vigeert het bestemmingsplan "Westduinen" (onherroepelijk geworden in 1982). Het duingebied is in beide plannen bestemd als "duinpark" en deels (landinwaarts tot 600 meter van de Rijksstrandpalenlijn) als "waterstaatsdoeleinden". Kleinere delen zijn bestemd als "bewaarpplaats voor fietsers en bromfietsers" en "bijzondere doeleinden, telecommunicatie".
Voor de Bosjes van Poot, het noordoostelijk deel van het natuurmonument, vigeert geen bestemmingsplan. In voorbereiding is het bestemmingsplan "Bosjes van Poot".
Voor de Bosjes van Poot geldt het "Vorbereidingsbesluit op basis van het Structuurplan 's-Gravenhage, Eerste Stap voor Natuurgebieden", door de gemeenteraad vastgesteld op 20 april 1989.

6. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING

Het beheer van een staatsnatuurmonument is gericht op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis (art. 21, lid 3 van de Natuurbeschermingswet). Voor het verrichten van handelingen die schadelijk zijn voor het natuurmonument is toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet nodig. Dit geldt in het algemeen niet voor het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik in zijn huidige vorm en intensiteit.

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument. Op grond van dit artikel kan het bijvoorbeeld mogelijk zijn het verdere ontstaan van sluippaden tegen te gaan. Op grond van artikel 16 kunnen activiteiten worden tegengegaan als het crossen van motorvoertuigen

en/of (brom)fietsen, alsmede het betreden van het natuurmonument met niet aangelijnde honden.

Het verbod van artikel 16 geldt niet voor personen, voor zover zij handelingen verrichten, die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke de eigenaar of gebruiker met hen heeft aangegaan vóór de aanwijzing als staatsnatuurmonument, alsmede voor zover zij handelingen verrichten waarvoor ontheffing op grond van de Natuurbeschermingswet is verleend. Ontheffingen kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

7. HUIDIG GEBRUIK EN BEHEER

De staatseigendommen binnen het natuurmonument zijn eigendom van Staatsbosbeheer en in erfpacht uitgegeven aan de gemeente Den Haag. Het huidig beheer van het natuurmonument is voornamelijk gericht op het onderhoud van het terrein ten dienste van de zeewering, natuurbehoud en recreatie en wordt uitgevoerd door de Dienst Stadsbeheer van de gemeente Den Haag. Voor wat betreft de zeezijde van de zeereep, wordt het onderhoud uitgevoerd door het Hoogheemraadschap van Delfland.

7.1. Zeewering

Het huidig gebruik en beheer van de zeewering is gericht op de instandhouding van de waterkerende functie van de duinen. De verplichtingen van de grondgebruikers in deze zijn neergelegd in de Keur van het Hoogheemraadschap van Delfland. De reglementaire beheerstaak van Delfland heeft betrekking op de buiten- en binnenduinen tot 600 meter landinwaarts, gemeten vanaf de Rijksstrandpalenlijn.

Beheerswerkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeewerende functie van de duinen in de binnen- en buitenduinen plaatsvinden en behoren tot het normaal onderhoud zijn:

- het plaatsen, hebben en onderhouden van peilschalen, meetpalen, kleinschalige meetopstellingen, verbods- en aanduidingsborden e.d.;
- het tijdelijk plaatsen van dagverblijven voor arbeiders;
- het aanbrengen van helm en andere duinplanten en het plaatsen van rijsschuttingen en andere middelen om verstuiving van de duinen tegen te gaan en om duinvorming te stimuleren;
- het snoeien en steken van duinbeplantingen teneinde het materiaal aan te wenden om verstuiving tegen te gaan;
- het opruimen en herplaatsen van afrasteringen;
- het afvlakken van duintoppen in de buitenduinen om uitgestoven gaten aldaar op te vullen, waarna inplant plaatsvindt;
- het onderhoud aan bestaande wegen en paden en het zo nodig opnieuw uitvoeren van een oppervlaktebehandeling;
- kleinschalige suppletie of verplaatsing van zand in de buitenduinen;

Tot de werkzaamheden tot herstel van voor de zeeeringsfunctie ongewenste veranderingen in de buitenduinen (zoals bijv. bij stormschade), die voor het natuurmonument niet schadelijk zijn, behoren:

- het aanbrengen van een buitenberm aan de zeezijde met een beperkte breedte (meestal wordt circa 5 m. aangehouden) op variërende hoogte;
- het opnieuw onder een helling brengen van (gedeelten van) het buitentalud (ter indicatie: als meest gewenste helling wordt 1 op 4 nagestreefd).

Tot de werkzaamheden in geval van calamiteitssituaties worden gerekend de werkzaamheden bij dreigend of dringend gevaar als bedoeld in artikel 33 van de Waterstaatswet. Van deze werkzaamheden dient terstond melding te worden gedaan bij de consultant Natuur, Milieu en Faunabeheer te Zuid-Holland.

Voor bovengenoemde werkzaamheden die ten behoeve van het instandhouden van de zeeering in de buitenduinen plaatsvinden is geen toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet nodig.

Grootschalige ingrepen ten behoeve van de zeeering, als bedoeld in artikel 33 van de Waterstaatswet 1900, is voor zover deze schade aan de natuurwaarden of het natuurschoon veroorzaken of ontsierend zijn, is toestemming in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig. Hiervan zijn uitgezonderd werkzaamheden in geval van calamiteitssituaties.

Daarnaast zijn in elk geval vergunningplichtig:

- aanleg van nieuwe, verharde dan wel onverharde wegen en paden;
- leggen van onder- of bovengrondse (pers)leidingen;
- slopen van bunkers en het storten van puin;
- aanleg van duinvoetverdedigingen;
- aanbrengen van constructies en installaties noodzakelijk voor waarneming van zeeerende duinen, strand en aangrenzend water;
- uitbreiding opslagterrein.

Deze opsomming is niet limitatief.

7.2. Natuurbeheer

In het open duingebied bestaat het beheer gericht op het instandhouden van de natuurwaarden voornamelijk uit "niets doen". Lokaal vindt verwijdering plaats van verwilderde of aangeplante uitheemse struiken, zoals Rimpelroos, Bottelroos en Sneeuwbes. In het bosbestand van de Bosjes van Poot worden ter plaatse van nature niet voorkomende boomsoorten, zoals Esdoorn en Populier gekapt en gerooid, zodat zich een meer natuurlijk bosmilieu kan ontwikkelen. Het populierenbos op de vuilstort (zie ook 7.4.) wordt af en toe gedund.

7.3. Recreatief medegebruik

Het natuurmonument Westduinpark wordt door grote aantallen recreanten bezocht, die in het gebied verschillende activiteiten ontplooiën. Genoemd kunnen worden wandelen, fietsen, paardrijden, honden uitlaten, natuurstudie, trimmen, voetballen, spelen e.d.. Tevens wordt het gebied gebruikt als doorgang naar het strand via de in de zeereep gelegen openbaar toegankelijke slagen. Ten behoeve van het recreatief gebruik is een aantal voorzieningen getroffen, zoals al dan niet geasfalteerde wandel-, fiets- en ruiterspaden, wandelroutes, picknickvoorzieningen, zandspeelplaatsen, schuilhutten, speelweiden (ligweiden, voetbalveldjes en terreinen met speeltoestellen) en fietsenbewaarpplaatsen. De toegang tot deze voorzieningen is vrij.

De overige delen van het natuurmonument zijn niet opengesteld voor recreatief medegebruik. Op de meeste plaatsen is daartoe een afrastering aanwezig. Door de huidige recreatieve infrastructuur is slechts in beperkte mate sprake van een zonering van het recreatieve gebruik. Daarbij speelt met name ook de aanwezigheid van vele sluippaden een rol. Sluippaden zijn ongewenst omdat ter plaatse de kwetsbare vegetatie wordt vertrapt waardoor erosie optreedt. Het intensieve recreatieve medegebruik heeft door rustverstoring tevens een negatieve invloed op de fauna.

Het beheer ten behoeve van de recreatieve voorzieningen bestaat uit het onderhoud van verhardingen en afrasteringen en het vrijhouden van de paden e.d. De speelweiden worden éénmaal per jaar gemaaid, waarna het maaisel wordt afgevoerd. Enkele geasfalteerde voetpaden zijn in de afgelopen jaren vervangen door schelpespaden.

7.4. Overig gebruik

Een terreindeel ten noordwesten van Duindorp is in gebruik als PTT-zendstation (Scheveningen Radio). Hier bevinden zich enkele gebouwen en een aantal zendmasten.

Verspreid in het terrein bevinden zich enkele bunkers. Deze zijn dichtgemaakt en (deels) met zand afgedekt. Eén bunker is in gebruik als opslagplaats.

Centraal in het natuurmonument bevindt zich een voormalige, met zand afgedekte, huis- en straatvuilstortplaats. Op een klein deel hiervan bevindt zich thans een stortplaats voor vercomposteerbaar afval van de Dienst Stadsbeheer. Delen van de stortplaats worden gebruikt als opslagplaats voor hout, zand en verhardingsmaterialen. Enkele terreindelen en gebouwen zijn in gebruik als opslagplaats bij deze dienst of het Hoogheemraadschap van Delfland. Het voornoemd gebruik als stortplaats en opslagplaats heeft een negatieve invloed op de waarden van het natuurmonument.

De gemeente Den Haag is jachthouder in het natuurmonument. Afgezien van incidenteel afschot in eigen beheer van Konijnen vindt geen jacht plaats.

8. GEWENST BEHEER

Het beheer van het natuurmonument dient gericht te zijn op het behoud, herstel of de ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon. Het is gewenst dat het beheer zoveel mogelijk in samenhang met de als beschermd natuurmonument aangewezen delen van het Westduinpark geschied.

8.1. Gewenst beheer van de zeewering

Bij de uitvoering van waterstaatkundige werken in en het beheer van de zeewering is het gewenst dat de natuur- en landschapswaarden zoveel mogelijk worden gespaard en tot ontwikkeling kunnen komen, voorzover de veiligheid dit toelaat.

8.2. Gewenst natuurbeheer

Het is gewenst het beheer meer te richten op het behoud, herstel en ontwikkeling van de levensgemeenschappen, plante- en diersoorten in het voor hen meest geschikte milieu, alsmede het behoud, herstel en ontwikkeling van abiotische factoren (waterhuishouding, geomorfologie e.d.).

Van nature komen in de kustduinen alle stadia in de successie van een duingebied naast elkaar voor; van stuifplekken tot en met goed ontwikkeld loofhoutbos.

De afwisseling van nat en droog, van noord- en zuidhelling, van kalkarm en kalkrijk, van intensief door konijnen begraaasd en niet begraaasd etc. maken het duingebied tot een dynamisch natuurgebied waarin natuurlijke processen vrij spel hebben.

Het is gewenst het beheer te richten op de ontplooiing van de natuurlijke potenties van het natuurmonument door diverse natuurlijke processen in het duin in goede onderlinge verhouding te laten ontwikkelen.

Voor grote delen van het natuurmonument komt het huidige beheer overeen met het gewenst beheer, namelijk "niets doen". Voor de overige delen van het natuurmonument zijn de volgende maatregelen gewenst.

Voor wat betreft het bosbestand is het gewenst te streven naar de ontwikkeling van een meer natuurlijk binnenduinrandbos. Niet ter plaatse thuishorende soorten, zoals Populier, Esdoorn, Amerikaanse vogelkers en naaldbomen dienen hiertoe te worden verwijderd. De omvorming zal in verband met de klimatologische omstandigheden geleidelijk aan plaats moeten vinden teneinde de handhaving van het bosmilieu en de recreatieve aantrekkelijkheid te waarborgen.

Ook wat betreft de struwelen dient te worden gestreefd naar een meer natuurlijke situatie. Aangeplante en verwilderde soorten, zoals Rimpelroos, Bottelroos en Sneeuwbes dienen geleidelijk te worden verwijderd, zodat plaats wordt geboden voor natuurlijke groei van bijv. Duindoorn en Kruiwilg.

Het is gewenst een deel van het struweel rond de vijver te verwijderen en eventueel plaatselijk het talud van deze vijver wat

af te vlakken teneinde mogelijkheden te bieden voor de ontwikkeling van vochtige duinvalleivegetaties. Ter begeleiding is een maaibeheer gewenst.

De duingraslanden zijn plaatselijk botanisch gezien matig ontwikkeld als gevolg van te intensieve menselijke beïnvloeding, maar hebben hoge potenties. Het verdient aanbeveling de effecten van, en de mogelijkheden voor het invoeren van extensieve begrazing in een experiment nader te onderzoeken.

Door het bevorderen van verstuingen zal de dynamiek van het natuurmonument toenemen en kunnen zich in kalkrijke gebieden pioniersvegetaties ontwikkelen. Hierbij bieden met name de zanddepots in het centrum van het natuurmonument goede mogelijkheden. Door verstuinging kan het onnatuurlijk vlakke aanzien van deze depots een natuurlijker karakter ontwikkelen.

Het is gewenst de aanwezige niet met zand bedekte bunkers zodanig in te richten dat deze geschikt worden als verblijfplaats voor vleermuizen.

8.3. Gewenst recreatief beheer

Het is wenselijk om een zonerings in het recreatief medegebruik van het natuurmonument te bewerkstelligen. Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dient hierbij uitgangspunt te zijn. Hierbij zal mede kunnen worden bekeken hoe met inachtneming van voornoemd uitgangspunt de kwaliteit van het recreatief medegebruik kan worden verhoogd.

De volgende maatregelen ten aanzien van het recreatief medegebruik zijn gewenst.

Een herziening van de padenstructuur inclusief de strandopgangen en uitkijkpunten is dringend gewenst. Voor een toename van de rust voor de fauna is het noodzakelijk door middel van zonerings in het recreatief medegebruik stille gebieden te creëren. Het verdient aanbeveling geasfalteerde voetpaden om te zetten in meer in het landschap passende schelpedpaden. Tegen sluippaden en andere vormen van verstoring van kwetsbare delen van het natuurmonument dienen maatregelen te worden getroffen, die deze verstoringen voorkomen dan wel beperken. Het verdient daarbij uit landschappelijke overwegingen de voorkeur gebruik te maken van doornige struiken (Duindoorn) en minder opvallende afrasteringen boven hoge afrasteringen.

Op de openbaar toegankelijke wegen en paden binnen het natuurmonument blijft het aangeliend uitlaten van honden toegestaan. Het onaangeliend en/of buiten wegen en paden uitlaten of loslaten van honden is in verband met verontrusting van de fauna ongewenst en derhalve niet toegestaan.

De ligging van het natuurmonument tegen de woonbebouwing van Den Haag geeft goede mogelijkheden voor natuureducatie. Met name bij toegangen en op uitkijkpunten is het gewenst de recreant inzicht te geven in de structuur van het gebied, de recreatieve mogelijkheden

en beperkingen en de bijzondere natuurwaarden.

8.4. Gewenst overig beheer

Het is dringend gewenst het gebruik van de grote stortplaats te beëindigen. Nagegaan moet worden of het stortafval van deze en kleinere storten geheel dan wel voor wat betreft bepaalde soorten afval kan worden afgegraven en buiten het natuurmonument gebracht.

De jacht zoals die thans plaatsvindt dient niet te worden uitgebreid. In zijn algemeenheid zal jacht kunnen plaatsvinden wanneer in een wildbeheerplan waarborgen worden gegeven dat zodanig wordt gejaagd dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden geschaad. Op grond van een dergelijk wildbeheerplan zal een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet worden verleend. Daar waar het beheer van een aangewezen natuurmonument gericht is op spontane ontwikkeling van zo compleet mogelijke ecosystemen met een hoge mate van zelfregulatie en tevens medegebruik grotendeels is uitgesloten, zal geen vergunning worden verleend, tenzij zulks in het belang van het natuurbeheer of ter voorkoming en beperking van wildschade noodzakelijk is.

9. INLICHTINGEN

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot het Consulentschap Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in Zuid-Holland, Muzenstraat 30, 2511 VW Den Haag, telefoon 070 - 3624611.